

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่ใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา “การมีส่วนร่วมของ คณะผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อรรถศาสตร์ในจังหวัดสมุทรปราการ” ประกอบด้วย

1. ทฤษฎีการมีส่วนร่วม
 - 1.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม
 - 1.2 ลักษณะของการมีส่วนร่วม
 - 1.3 ขั้นตอนการมีส่วนร่วม
2. การมีส่วนร่วมกับการจัดการศึกษา
 - 2.1 องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
 - 2.2 ปัจจัยในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา
 - 2.3 การมีส่วนร่วมทางการศึกษาตามพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้อง และนโยบาย ต่าง ๆ
3. ความรู้เกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น
 - 3.1 วัตถุประสงค์ของการปกครองท้องถิ่น
 - 3.2 องค์ประกอบของการปกครองท้องถิ่น
 - 3.3 ความสำคัญของการปกครองท้องถิ่น
 - 3.4 การกำหนดหน้าที่รับผิดชอบ
4. ความรู้เกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบล
 - 4.1 ประวัติความเป็นมาขององค์การบริหารส่วนตำบล
 - 4.2 โครงสร้างองค์การบริหารส่วนตำบล
 - 4.3 อำนาจหน้าที่ของสภาองค์การบริหารส่วนตำบล
 - 4.4 อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล
 - 4.5 การแบ่งระดับชั้นขององค์การบริหารส่วนตำบล
 - 4.6 ที่มาของนายก องค์การบริหารส่วนตำบล
 - 4.7 อำนาจหน้าที่ของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล
 - 4.8 อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล

5. ความรู้เกี่ยวกับเทศบาล
 - 5.1 ประวัติความเป็นมาของเทศบาล
 - 5.2 อำนาจหน้าที่ของเทศบาล
 - 5.3 บทบาทหน้าที่ในด้านการจัดการศึกษา
6. ความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกโรงเรียน
 - 6.1 ความหมายของการศึกษานอกโรงเรียน
 - 6.2 หลักการจัดการศึกษานอกโรงเรียน
 - 6.3 กลุ่มเป้าหมายในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน
 - 6.4 การจัดการศึกษานอกโรงเรียนในปัจจุบัน
 - 6.5 รูปแบบการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนในปัจจุบัน
 - 6.6 แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนกับการจัดการศึกษานอกโรงเรียน
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมจัดเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ซึ่งในสภาพสังคมปัจจุบัน โดยได้ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในขับเคลื่อนการทำงานแทบทุกหน่วยงาน ผู้วิจัยจึงจะขอกล่าวถึงผู้ที่ได้ให้ความหมายและนิยามการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

1. ความหมายการมีส่วนร่วม

องค์การสหประชาชาติ (United Nations, 1978 อ้างถึงใน อภัย บุญสาม, 2544 , หน้า 13) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนในฐานะที่เป็นกระบวนการพัฒนาว่า คือ การมีส่วนร่วมอย่าง กระจือรือร้น และมีพลังของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจ เพื่อกำหนดเป้าหมายของสังคมจัดทรัพยากรเพื่อบรรลุเป้าหมายนั้น และเป็นการปฏิบัติตามแผนการหรือโครงการต่างๆ โดยสมัครใจ

ติน ปรัชญพุทธิ (อ้างถึงใน ปุณวัชร เขียวระยับ, 2546, หน้า18) สรุปไว้ว่าการมีส่วนร่วมหมายถึง การเข้าไปเกี่ยวข้องหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมมีเสียงในการกำหนดนโยบาย และการนำนโยบายไปปฏิบัติ ตลอดจนเข้าไปพิจารณาคูผลกระทบของนโยบาย เพื่อนำมาแก้ไขปรับปรุงความเป็นนโยบายในครั้งต่อไป

Good (1973 อ้างถึงใน ปุณวัชร เขียวระยับ, 2546, หน้า18) ให้นิยามของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วมเป็นการดำเนินกิจกรรมร่วมกันระหว่างบุคคลตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไป โดยมี

จุดมุ่งหมายเดียวกัน ต้องการผลลัพธ์ ในสิ่งที่มุ่งหมายอย่างเดียวกัน และทุกคนยอมรับในจุดมุ่งหมายนั้น

กริยา ตระกูลศึกษา (อ้างถึงใน สุกัญญา ภาคภูมิ, 2547, หน้า 20) ได้กล่าวถึง Yadav (1980, p. 87) และ White (1982, p. 18) ที่ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมในทำนองเดียวกันคือ

- (1) การเข้าร่วมในการตัดสินใจ
- (2) การเข้าร่วมดำเนินการ
- (3) การร่วมรับผิดชอบตามประเมินผล
- (4) การร่วมรับผิดชอบประโยชน์

เจมส์ คี ปิ่นทอง (อ้างถึงใน สุนทร คำเวญญ, 2545, หน้า 13) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า เป็นการเข้าร่วมกิจกรรมของชาวบ้านตามที่หน่วยงานของรัฐหรือเอกชนเกิดขึ้นหรือชาวบ้านเป็นผู้เสนอโดยมีการเข้าร่วมในหลายระดับ เช่น การเข้าร่วมในการฟังเฉยๆ ฟังและออกความคิดเห็น ตลอดจนร่วมในการวางแผน ผู้เข้าร่วมมีตั้งแต่ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน และชาวบ้านทั่วไป

สุพจน์ พงษ์พิสุทธิบุปผา (อ้างถึงใน ชรรมนุญ ภาครูป, 2546, หน้า 34) ได้ให้ความหมายว่าหมายถึง การร่วมมือ ร่วมปฏิบัติ ร่วมแก้ไขปัญหาการดำเนินการ และร่วมรับผิดชอบร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็ปัจเจกบุคคลหรือของกลุ่มเพื่อให้เกิดการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ต้องการ เพื่อบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ และเกี่ยวข้องกับด้านจิตใจและอารมณ์ ของสถานการณ์กลุ่ม อันเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่ม

2. ลักษณะของการมีส่วนร่วม

Cary (อ้างถึงใน อภัย บุญสาม, 2544 , หน้า 15) ได้แบ่งลักษณะของการมีส่วนร่วมไว้ 5 ลักษณะดังนี้

- (1) เป็นสมาชิก (Membership)
- (2) เป็นผู้เข้าประชุม (Attendance at Meeting)
- (3) เป็นผู้บริจาค (Financial Contribution)
- (4) เป็นกรรมการ (Membership on Committees)
- (5) เป็นประธาน (Leader)

พัฒน์ บุญรัตน์พันธ์ (อ้างถึงใน อภัย บุญสาม, 2544, หน้า 15) ได้สรุปลักษณะของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วมจะต้องมีขึ้นโดยตลอด ตั้งแต่ขั้นการร่วมวางแผนโครงการ เสียสละ กำลัง แรงงาน วัสดุ กำลังเงิน หรือทรัพยากรใดที่มีอยู่ในชนบทนั้น

นอกจากนี้ตามทฤษฎีการพัฒนาและการมีส่วนร่วม นักวิชาการและนักปฏิบัติการยังมีความเห็นสอดคล้องกันว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถทำได้ 4 ลักษณะ (World Employment Confereroe อ้างถึงใน อภัย บุญสาม, 2544, หน้า 15) ดังนี้

(1) เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดว่าอะไรคือความจำเป็นพื้นฐานของชุมชนกล่าวคือเป็นผู้ให้ความหมายและกำหนดรายละเอียดที่เป็นเครื่องชี้วัดความจำเป็นพื้นฐาน ในบริการเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนตนเอง ทั้งนี้เพราะแต่ละชุมชนต่างก็มีความต้องการและความจำเป็นแตกต่างกัน ถึงแม้อยู่ในภาคหรือขอบเขตของประเทศเดียวกัน นอกจากนั้นความจำเป็นพื้นฐานอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามเงื่อนไขของเวลาและระดับการพัฒนาที่แตกต่างกัน ดังนั้นเพื่อชี้วัดความจำเป็นพื้นฐานจึงต้องเป็นการกำหนดร่วมกันของประชาชนโดยประชาชนของแต่ละท้องถิ่นเป็นหลัก

(2) เป็นผู้ระดมทรัพยากรต่างๆ เพื่อตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานการมีส่วนร่วมของประชาชนจะโน้มนำทรัพยากรที่ต้องการสำหรับการพัฒนามีมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ความรู้ของตน ทักษะด้านต่างๆ แรงงาน ที่ดิน ทรัพย์สินอื่นๆ ที่จะทำให้โครงการที่จะทำขึ้นสัมฤทธิ์ผล

(3) เป็นผู้มีบทบาทในการปรับปรุงวิชาการ กระจายสินค้า และบริการให้สมบูรณ์ขึ้นการมีกิจการในการร่วมตัดสินใจในกระบวนการพัฒนา เป็นหนทางหนึ่งที่จะประกันว่าผลประโยชน์ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและการพัฒนาจะได้ถูกจัดสรรและกระจายออกไปอย่างเป็นระบบ

(4) เป็นผู้ได้รับความพึงพอใจ และเกิดแรงจูงใจที่จะสร้างกระบวนการพัฒนาอย่างต่อเนื่องสิ่งนี้เป็นผลทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นแนวทางและจุดหมายปลายทางในตัวเอง ในแง่ที่ว่าประชาชนทุกคนต่างก็มีจิตปรารถนา และเกิดความรู้สึกพึงพอใจอย่างล้นเหลือในการที่ได้เข้าไปมีบทบาทในการตัดสินใจและร่วมปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องต่อการตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของตน ทางเลือกของรัฐบาลในการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วม

3. ขั้นตอนของการมีส่วนร่วม

เจมส์ คีค ปิ่นทอง (อ้างถึงใน อภัย บุญสาม, 2544, หน้า 14) ได้แบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้เป็น 4 ขั้นตอนคือ

- (1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุปัญหา
- (2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจการ
- (3) การมีส่วนร่วมในการลงทุน และการปฏิบัติการ
- (4) การมีส่วนร่วมในการติดตามผลและประเมินผล

ไพรัตน์ เจริญรินทร์ (อ้างถึงใน อภัย บุญสาม, 2544, หน้า 14) กล่าวถึง รูปแบบการมีส่วนร่วมดังนี้ คือ

- (1) ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าถึงปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ตลอดจนความต้องการของชุมชน
- (2) ร่วมค้นหาและสร้างรูปแบบและวิธีการพัฒนา เพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชนหรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือสนองความต้องการของชุมชน
- (3) ร่วมวางแผนนโยบายหรือแผนงาน หรือ โครงการ หรือกิจกรรมเพื่อจัดและแก้ไข ตลอดจนสนองความต้องการของชุมชน
- (4) ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม
- (5) ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
- (6) ร่วมการลงทุนในกิจกรรม โครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเอง และของหน่วยงาน
- (7) ร่วมปฏิบัติตามนโยบายแผนงาน โครงการและกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้
- (8) ร่วมควบคุมติดตามประเมินผลและร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ทำไว้ทั้งภาคเอกชนและภาครัฐบาล

อคิน รพีพัฒน์ (อ้างถึงใน อภัย บุญสาม, 2544, หน้า 14) ได้แบ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็น 5 ระดับ คือ

- (1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของประชาชนเนื่องมาจากเหตุผลพื้นฐานคือ ชาวชนบทประสบปัญหาข้อมรู้ปัญหาของตนเองได้ดีที่สุด
- (2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการกิจกรรม เพื่อแก้ไขปัญหาเหล่านั้นผู้ที่เลือกแนวทางในการพัฒนาควรเป็นประชาชนในชุมชนนั่นเองไม่ใช่บุคคลภายนอก เพื่อให้เหมาะสมสอดคล้องกับทรัพยากรกับศักยภาพในการพัฒนาชุมชนนั้น
- (3) การมีส่วนร่วมในการลงทุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านแรงงานการร่วมแรงประกอบกิจกรรมที่จะทำให้ประชาชนมีความผูกพันมากขึ้นและก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมกันในการเป็นเจ้าของกิจกรรม และผลงานที่ปรากฏ ซึ่งจะส่งผลให้ประชาชนดำรงรักษาให้ดำรงอยู่อย่างสมบูรณ์และมีประโยชน์

(4) การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลเพื่อค้นหาเพื่อหาข้อดีและข้อบกพร่องจากการดำเนินกิจกรรม ซึ่งได้มาเป็นบทเรียนในการหาหนทางปรับปรุงแก้ไขและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานต่อไป

ไพรัตน์ เดชะรินทร์ (อ้างถึงใน บุญลือ เพชรบดี, 2545, หน้า 18) ได้กล่าวถึงขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ของนโยบายการพัฒนาคือ

(1) ร่วมทำการศึกษาค้นหาถึงปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ตลอดจนถึงความต้องการของชุมชน

(2) ร่วมค้นหาและสร้างรูปแบบและวิธีการพัฒนา เพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชนหรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือสนองความต้องการของชุมชน

(3) ร่วมวางแผนนโยบายหรือแผนงานหรือโครงการหรือกิจกรรม เพื่อจัดและแก้ไข ตลอดจนสนองความต้องการของชุมชน

(4) ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนร่วม

(5) ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

(6) ร่วมการลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเองและของหน่วยงาน

(7) ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้

(8) ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผลและร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ทำไว้ทั้งภาคเอกชนและภาครัฐบาล

กรรณิกา ชมดี (อ้างถึงใน บุญลือ เพชรบดี, 2545, หน้า 20) ได้สรุปรูปแบบของการมีส่วนร่วมออกเป็น 10 แบบคือ

(1) การมีส่วนร่วมประชุม (Attendance at meeting)

(2) การมีส่วนร่วมออกเงิน (Financial Contribution)

(3) การมีส่วนร่วมในการเป็นกรรมการ (Membership Committees)

(4) การมีส่วนร่วมเป็นผู้นำ (Position of Leadership)

(5) การมีส่วนร่วมสัมภาษณ์ (Interviewer)

(6) การมีส่วนร่วมเป็นผู้ชักชวน (Solicitor)

(7) การมีส่วนร่วมเป็นผู้บริโภค (Customers)

(8) การมีส่วนร่วมเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurs)

(9) การมีส่วนร่วมเป็นผู้ใช้แรงงาน (Employers)

(10) การมีส่วนร่วมออกวัสดุอุปกรณ์ (Material Contribution)

Dermilk & Laitos (อ้างถึงใน อภัย บุญสาม, 2544, หน้า 16) ได้เสนอขั้นตอนของยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาชนบทไว้ 7 ขั้นตอนดังนี้

(1) การสำรวจขั้นต้น (preliminary reconnaissance)

(2) การศึกษาเพื่อจัดลำดับความสำคัญของปัญหา (priority problem identification Studies)

(3) การแสวงหาแนวทางการแก้ไขปัญหา (search for solutions)

(4) การกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหา (assessment of solutions)

(5) การปฏิบัติตามโครงการ (project implementation)

(6) การประเมินผลโครงการ (formal project evaluation)

(7) การพิจารณาทบทวนโครงการเพื่อดำเนินการให้เสร็จสมบูรณ์ (project reconsideration of completion)

Uphoff (1986 อ้างถึงใน ชรรมนูญ ภาครูป, 2546, หน้า 41) โดยได้แบ่งออกเป็น 4 รูปแบบคือ

(1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนคือ แรกเริ่มเป็นการตัดสินใจ ดำเนินการตัดสินใจ และตัดสินใจปฏิบัติการ

(2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) ประกอบด้วย การสนับสนุนด้านทรัพยากร หรือการเข้าร่วมบริการ และการประสานความร่วมมือเข้าร่วมในการลงแรงร่วมใจ

(3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) ซึ่งอาจเป็นผลประโยชน์ทางวัตถุประสงค์ประโยชน์ทางด้านสังคม หรือผลประโยชน์ส่วนบุคคลและส่วนรวม

(4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) เป็นการควบคุมตรวจสอบการดำเนินงานทั้งหมดและเป็นการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วม

จากความหมายของการมีส่วนร่วม ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมคือ กระบวนการร่วมกันหาสาเหตุ วิเคราะห์ข้อมูล ตัดสินใจ วางแผนดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมกันประเมินผล เพื่อนำสู่วิธีแก้ไขที่ตรงกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน ตามขั้นตอนของการดำเนินกิจกรรมและกระบวนการของการศึกษานอกโรงเรียนจากกิจกรรม การศึกษาขั้นพื้นฐาน, การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ, การพัฒนาทักษะชีวิต, และการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งอาจเข้ามามีส่วนร่วมได้ทั้ง 5 ขั้นตอนของการกระบวนการมีส่วนร่วมหรืออาจเข้าร่วมเพียงขั้นตอนใดขั้นตอน

หนึ่งที่ได้เข้าร่วมหรือมีความต้องการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมโดยใช้กิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน เป็นกระบวนการส่วนหนึ่งในการพัฒนาชุมชน มาเป็นกรอบของตัวแปรในการศึกษาเรื่องนี้ ประกอบด้วย

(1) การมีส่วนร่วมในการวางแผนเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนงานด้านบริหารและการจัดการงานวิชาการ การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น การจัดและพัฒนาการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับจุดหมายของหลักสูตร การร่วมสำรวจกลุ่มเป้าหมายประเภทต่างๆ การร่วมประชุมวางแผนงาน

(2) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารและการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนขององค์กรปกครองส่วนตำบล หมายถึง ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการบริหารและการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนร่วมเป็นที่ปรึกษา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน

(3) การมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการระดมทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรอื่นๆ เพื่อการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึงผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงาน การสนับสนุนบุคลากร สนับสนุนเนื้อหาวิชาการ สนับสนุนสถานที่ และสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ ในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน ได้แก่สนับสนุนงบประมาณในการจัดซื้อสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนประเภทต่างๆ ให้กับศูนย์การเรียนชุมชน ห้องสมุดประชาชนอำเภอ กศน.อำเภอ การสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมประเภทต่างๆ ของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน การนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ การให้ความร่วมมือในการปรับปรุงอาคารสถานที่ ห้องสมุดประชาชนอำเภอ และศูนย์การเรียนชุมชนประจำตำบล

(4) การมีส่วนร่วมในการประสานงานและประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหมายถึง ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการประสานงาน การประชาสัมพันธ์ เช่น ร่วมทำและประชาสัมพันธ์กิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย ส่งเสริมการต่อต้านยาเสพติด ส่งเสริมต่อต้านเอดส์หรือกิจกรรมผู้อายุ เป็นต้น

(5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงาน การจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมประเมินผลการปฏิบัติงานของห้องสมุดประชาชนอำเภอ ครูศรช. พนักงานราชการ

ผู้บริหารสถานศึกษา กศน. และประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนร่วมมรรคพงศ์ประชาสัมพันธ์ กิจกรรมและโครงการต่างๆ ของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน

การมีส่วนร่วมกับการจัดการศึกษา

1. องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

แนวนโยบายการจัดการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระยะ 15 ปี (พ.ศ. 2545-2559) ของสำนักบริหารการศึกษาท้องถิ่น กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (อ้างถึงใน อภัย บุญสาม, 2544, หน้า 20) กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของรัฐในการบริหารจัดการส่งเสริม สนับสนุนงบประมาณ วัสดุครุภัณฑ์ อุปกรณ์ทางการศึกษา ทรัพย์สินอื่นๆ รวมทั้งข้อเสนอแนะและร่วมพัฒนาการศึกษา

อรรถธรรม ตันท์เจริญรัตน์ (อ้างถึงใน ปุณวัชร เขียวระยับ, 2546, หน้า 20) ได้แบ่งการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาไว้เป็น 2 ด้าน คือการมีส่วนร่วมในด้านนโยบาย ได้แก่ การใช้ข้อมูล การให้คำแนะนำ และการร่วมตัดสินใจและการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ เช่น แรงงาน วัสดุอุปกรณ์ ประชาสัมพันธ์ และการประสานงานนโยบายและแผนการจัดการศึกษา 12 ปี ของกระทรวงศึกษาธิการ ได้แบ่งเป็นการบริหารและการจัดการหลักสูตร การวัดผล การบริหารครูและบุคลากรทางการศึกษา งบประมาณ ตลอดจนตรวจสอบการประเมิน

ดังนั้นจึงสามารถสรุปองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมกับการจัดการศึกษาได้ว่า จะต้องประกอบด้วย การสนับสนุนด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร ด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านเนื้อหาวิชาการ และด้านการประเมินผลการดำเนินงาน

2. ปัจจัยในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

จากการศึกษาของ ชูชาติ พ่วงสมจิตร (อ้างถึงใน รณชัย สุริหาร, 2546, หน้า 19-22) เกี่ยวกับปัจจัยในการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วม โดยแยกเป็น 2 ประเด็น คือ

(1) กิจกรรมการมีส่วนร่วมว่าทำอะไรบ้าง ใครเป็นผู้นำ และทำด้วยวิธีการอย่างไร ซึ่ง Cohen & Uphoff กล่าวว่า การมีส่วนร่วมดังกล่าวตั้งอยู่บนพื้นฐาน 3 มิติ ดังนี้

มิติที่ 1 มีส่วนร่วมในเรื่องอะไร จัดว่าเป็นประเภทหรือลักษณะของการมีส่วนร่วม ออกเป็น 4 ประเภท คือ

- 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (participation decision making)
- 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (participation implementation)

- 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (participation benefits)
- 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (participation evaluation)

มิติที่ 2 ใครที่เข้ามามีส่วนร่วม กล่าวถึง “การมีส่วนร่วมของประชาชน” ได้
จำแนกกลุ่มบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่

- 1) ผู้ที่อยู่อาศัยในท้องถิ่น
- 2) ผู้นำท้องถิ่น
- 3) เจ้าหน้าที่รัฐ
- 4) คนต่างชาติ

กลุ่มคนทั้ง 4 กลุ่มดังกล่าว มีคุณลักษณะส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
ที่แตกต่างกันโดยพิจารณาจาก เพศ, อายุ, สถานภาพของครอบครัว, การศึกษา, การแบ่งกลุ่มใน
สังคม, อาชีพ, รายได้, ระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน, ระยะทางของที่พักกับที่ตั้งของโครงการความ
ร่วมมือ, สถานภาพของการถือครองที่ดิน, สถานภาพของการได้รับการจ้างงาน (เช่นทำงานเต็มเวลา
หรือไม่เต็มเวลา)

มิติที่ 3 การมีส่วนร่วมนั้นเกิดขึ้นได้อย่างไร โดยมีประเด็นที่ควรพิจารณา 4
ประเด็น คือ

- 1) พื้นฐานของการมีส่วนร่วม พิจารณาเกี่ยวกับ
 - 1.1) แรงที่กระทำให้เกิดการมีส่วนร่วม มาจากเบื้องบน หรือเบื้อง
ล่าง
 - 1.2) แรงที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมมาจากที่ใด
- 2) รูปแบบของการมีส่วนร่วม พิจารณาเกี่ยวกับ
 - 2.1) รูปแบบขององค์กร
 - 2.2) การมีส่วนร่วมโดยตรงหรือโดยอ้อม
- 3) ขอบเขตของการมีส่วนร่วม พิจารณาเกี่ยวกับ
 - 3.1) ระยะเวลาที่เข้ามามีส่วนร่วม
 - 3.2) ช่วงกิจกรรม
- 4) ประสิทธิภาพของการมีส่วนร่วม พิจารณาเกี่ยวกับ
 - 4.1) การใช้อำนาจแก่การมีส่วนร่วม
 - 4.2) ปฏิสัมพันธ์ของคุณลักษณะต่างๆ ของสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการ
มีส่วนร่วม

(2) พิจารณาถึงบริบทของการมีส่วนร่วม ได้แก่ คุณลักษณะของโครงการที่กระทบต่อการมีส่วนร่วมกับสภาพแวดล้อมที่กระทบต่อการมีส่วนร่วม จำแนกออกเป็น 2 ส่วน คือ

(2.1) คุณลักษณะของโครงการที่มีผลกระทบต่อการมีส่วนร่วม ได้แก่

(2.1.1) ผลกระทบของสิ่งนำเข้าสู่โครงการ ได้แก่ ความซับซ้อนของเทคโนโลยีที่ใช้ในโครงการ และทรัพยากรที่ซับซ้อนของโครงการ

(2.1.2) ผลกระทบของประโยชน์จากโครงการ ได้แก่ ผลประโยชน์ที่สัมผัสได้ ความเป็นไปได้ของผลประโยชน์ที่ได้รับ ผลประโยชน์ที่ได้รับทันที และการกระจายผลประโยชน์

(2.1.3) ผลกระทบของการออกแบบ ได้แก่ การเชื่อมโยงโครงการ ความยืดหยุ่นของโครงการ ความสามารถในการเข้าถึงในแง่ของการบริหาร และความครอบคลุมในแง่บริหาร

(2.2) ผลกระทบของสิ่งแวดล้อมต่อกิจกรรมการมีส่วนร่วม ได้แก่ ปัจจัยด้านกายภาพและชีวภาพ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านการเมือง ปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยด้านวัฒนธรรม

3. การมีส่วนร่วมทางการศึกษาตามพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้อง และนโยบาย ต่างๆ

ในพระราชบัญญัติ นโยบาย และแผนการจัดการศึกษา กำหนดภารกิจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดหรือส่งเสริมด้านการศึกษาในชุมชนดังนี้ (บุญวัชร เขียวระยับ, 2546, หน้า 22)

(1) พระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา

(1.1) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีดังนี้

(1.1.1) การกระจายอำนาจไปเขตพื้นที่การศึกษาสถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (มาตรา 9 (2) และมาตรา 39)

(1.1.2) การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันทางศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่นๆ (มาตรา 9 (6))

(1.1.3) สถานที่เรียนที่จัดการศึกษาร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นศูนย์การเรียน (มาตรา 18 (3))

(1.1.4) ให้สถานศึกษาร่วมกับ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสถาบันอื่นๆ ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อให้ชุมชนสามารถจัดการศึกษาอบรมได้ มาตรา (29)

(1.1.5) ผู้แทนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นคณะกรรมการสภาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (มาตรา 33 วรรคสอง)

(1.1.6) ผู้แทนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (มาตรา 34, 35)

(1.1.7) ผู้แทนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (มาตรา 38, 40)

(1.1.8) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีสิทธิจัดการศึกษาในระดับหนึ่งหรือทุกระดับตามความพร้อม ความเหมาะสม และความต้องการภายในท้องถิ่น (มาตรา 41)

(1.1.9) ให้กระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้สามารถจัดการศึกษา สอดคล้องกับนโยบาย และได้มาตรฐานการศึกษา (มาตรา 43)

(1.2) ในพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาดังนี้

(1.2.1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกรูปแบบต้องจัดการศึกษาและจัดการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตนเอง (มาตรา 16 (9) (10) (27)) (สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจ, 2545, หน้า 167, 170)

(2) นโยบายของรัฐบาล

ตามนโยบายของคณะรัฐมนตรีที่แถลงต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2546 (ประชุมวิษัย เบียวาระยับ, 2546, หน้า 22-23) มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(2.1) ด้านการศึกษา

รัฐบาลจะปฏิรูปการศึกษาตามเจตนารมณ์ ของรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ อันเป็นเงื่อนไขไปสู่ระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ ให้คนไทยทั้งปวงได้รับโอกาสเท่าเทียมกันที่จะเรียนรู้ และฝึกอบรมได้ตลอดชีวิตและมีปัญญาเป็นทุนไว้สร้างงานและสร้างรายได้ และนำประเทศให้รอดพ้นจากวิกฤติเศรษฐกิจและสังคม โดยยึดหลักการศึกษารสร้างชาติ สร้างคน และสร้างงาน

(2.2) ด้านการกระจายอำนาจ

ส่งเสริมการกระจายอำนาจการปกครองจากส่วนกลางลงสู่ท้องถิ่น ให้มีความชัดเจนเหมาะสมตามขั้นตอนของการกระจายอำนาจ ในขณะที่เดียวกันจะเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพของการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้สอดคล้อง

กับภารกิจของแต่ละท้องถิ่น รวมถึงการมีอิสระในการจัดการด้านงบประมาณของท้องถิ่น การแสวงหารายได้ และการจัดการทรัพย์สินของท้องถิ่น

(3) นโยบายในการจัดการศึกษา 12 ปี ของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยมุ่งสร้างโอกาสให้กับประชาชน ผู้รับบริการการศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งจะนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนต่อไป ในการนี้คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบ ยุทธศาสตร์ การปฏิรูปการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตแล้วเมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 2546 นอกจากนี้ แผนการบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2548-2551 ได้กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการเป็นหน่วยงานหลักในการบูรณาการการดำเนินงานในยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาคนและสังคมที่มีคุณภาพ ข้อ ก. การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต พัฒนาคนให้มีความรู้คู่คุณธรรมและจริยธรรม เตรียมความพร้อมให้สอดคล้องกับการพัฒนาและแข่งขันของประเทศ โดยมีเป้าหมายสำคัญในการดำเนินงานคือภายในปี 2551 ร้อยละ 50 ของกำลังแรงงานมีการศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป และมีจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ย 9.5 ปี (สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน, 2548, หน้า ก)

ในนโยบายและแผนการจัดการศึกษา 12 ปี ของกระทรวงศึกษาธิการ 2542 ก หน้า 20-21 อ้างถึงใน ปุณวัชร เขียวระยับ, 2546, หน้า 23-24) ที่ได้นำเสนอคณะรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีอนุมัติและเห็นชอบ ในคราวประชุมเมื่อวันที่ 16 มีนาคม 2546 ได้กำหนดนโยบายดังนี้

มาตรการที่ 4 กำหนดบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาโดยกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย และสำนักงบประมาณ ร่วมกันกำหนดให้ชัดเจนในเรื่อง

- 1) การกำหนดและดูแลนโยบายการศึกษอาบรม การฝึกอบรมศิลปะและวัฒนธรรม การจัดการศึกษาพิเศษอื่น
- 2) การกำหนดหลักสูตร สื่อ และเทคโนโลยีการเรียนสอน
- 3) การจัดสรรงบประมาณ การบริหารการจัดการโรงเรียน การตรวจสอบการดำเนินงานของสถานศึกษา การประเมิน และการประกันคุณภาพการศึกษา การควบคุมมาตรฐานวิชาชีพ การพัฒนาครู
- 4) การกำกับ ดูแล คุณภาพ และมาตรฐานการศึกษา
- 5) การนำสื่อและเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการฝึกอบรม ในลักษณะเชื่อมโยงในเครือข่าย

(4) องค์การบริหารส่วนตำบลกับการจัดการศึกษานอกโรงเรียน

โดยเหตุที่การศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะทำให้คนมีการพัฒนาความคิด และมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในชีวิตประจำวันให้ก้าวหน้าทัดเทียมนานาประเทศ กระทรวงมหาดไทยจึงมีนโยบาย ที่จะให้องค์การบริหารส่วนตำบลเข้าไปมีส่วนร่วมในการให้การศึกษาแก่ เด็ก เยาวชน และประชาชนในหมู่บ้าน ตำบลมากที่สุด เพื่อให้การศึกษาสร้างคนให้เป็นศูนย์กลางในการพัฒนา ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบล สามารถให้ความร่วมมือกับทุกหน่วยงานที่เข้าไปจัดการศึกษาในพื้นที่ได้ โดยการใช้อาคาร สถานที่ที่อยู่ในความรับผิดชอบสนับสนุนงบประมาณ อุปกรณ์ สร้างเสริมการเรียนรู้และอุปกรณ์กีฬา โดยการจัดหาทุนการศึกษาให้แก่เด็ก เยาวชน ตลอดจนประชาสัมพันธ์ และกระตุ้นเตือนให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการศึกษาและร่วมในการวางแผนการศึกษาให้ตรงกับความต้องการของท้องถิ่นและประชาชน (คำกล่าวในการมอบนโยบายของอดีต ฯพณฯ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ในการสัมมนาคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ทั่วประเทศ เมื่อวันที่ 27 มีนาคม 2540 (สุนทร คำเวญญ, 2545, หน้า 40)

จากพระราชบัญญัติต่างๆ นโยบาย และแผนการจัดการศึกษา ที่เกี่ยวข้อง กับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถบ่งบอกได้ว่า รัฐบาลได้กระจายอำนาจของส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ลงสู่ส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่นหรือชุมชนของตนเอง ตามสภาพปัญหาและความต้องการ พร้อมกับส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต เพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพสำหรับการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้สู่สังคมแห่งการเรียนรู้ในภาวะการเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบัน

ความรู้เกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น

การปกครองท้องถิ่นไทย (ชูวงศ์ ฉายะบุตร, 2539, หน้า 27) ได้อธิบายแนวความคิดในการปกครองท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนวัตถุประสงค์ทางการปกครองรัฐในอันที่จะรักษาความมั่นคงและความผาสุกของประชาชน โดยยึดหลักการกระจายอำนาจปกครองและเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตยโดยประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง ความสำคัญของการปกครองท้องถิ่นจึงสามารถสรุปได้ดังนี้

การปกครองท้องถิ่นทำให้ประชาชนในท้องถิ่นรู้จักการปกครองตนเอง (Self Government) หัวใจของการปกครองระบอบประชาธิปไตย ประการหนึ่งก็คือการปกครองตนเอง

มิใช่เป็นการปกครองอันเกิดจากคำสั่งเบื้องบน การปกครองตนเองคือการที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครอง ซึ่งผู้บริหารท้องถิ่นนอกจากจะได้รับเลือกตั้งมาเพื่อรับผิดชอบบริหารท้องถิ่นโดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากประชาชนแล้ว ผู้บริหารท้องถิ่นจะต้องฟังเสียงประชาชนด้วยวิถีทางประชาธิปไตยต่างๆ เช่น เปิดโอกาสให้ประชาชนออกเสียงประชามติ (Referendum) ให้ประชามติมีอำนาจถอดถอน (Recall) ซึ่งจะทำให้ประชาชนเกิดความสำนึกในความสำคัญของตนต่อท้องถิ่น ประชาชนจะมีส่วนร่วมรับรู้ถึงอุปสรรคปัญหาและช่วยกันแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นของตน (อนันต์ อนันตกุล, 2521, หน้า 6-7)

1. วัตถุประสงค์ของการปกครองท้องถิ่น

ชวงส์ ฉายะบุตร (2539, หน้า 26) ได้จำแนกวัตถุประสงค์ของการปกครองท้องถิ่นไว้ดังนี้

(1) ช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐบาลเป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดว่า ในการบริหารประเทศจะต้องอาศัยงบประมาณเป็นหลัก หากเงินงบประมาณจำกัดภารกิจที่จะต้องบริการให้กับชุมชนต่างๆอาจไม่เพียงพอ ดังนั้น หากจัดให้มีการปกครองท้องถิ่นหน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้น ๆ ก็สามารมีรายได้ มีเงินงบประมาณของตนเองเพียงพอที่จะดำเนินการสร้างสรรค์ความเจริญให้กับท้องถิ่นได้ จึงเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาลได้เป็นอย่างมาก การแบ่งเบาภาระทั้งในด้าน การเงิน ตัวบุคคลตลอดจนเวลาที่ใช้ในการดำเนินการ

(2) เพื่อสนองตอบต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง เนื่องจากประเทศมีขนาดกว้างใหญ่ ความต้องการของประชาชนในแต่ละท้องถิ่นที่ย่อมมีความแตกต่างกัน การรอรับการบริการจากรัฐบาลแต่อย่างเดียวย่อมไม่ตรงตามความต้องการที่แท้จริง และล่าช้า หน่วยการปกครอง ท้องถิ่นที่มีประชาชนในท้องถิ่นเป็นผู้บริหารเท่านั้น จึงสามารถตอบสนองความต้องการได้

(3) เพื่อความประหยัด โดยที่ท้องถิ่นแต่ละแห่งมีความแตกต่างกัน สภาพความเป็นอยู่ของประชาชนก็แตกต่างกันไปด้วย การจัดตั้งหน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้นจึงจำเป็น โดยให้อำนาจหน่วยการ ปกครองท้องถิ่นทั่วประเทศเป็นอย่างมาก แม้จะมีการจัดสรรงบประมาณจากรัฐบาลไปให้บ้าง แต่ก็มีเงื่อนไขที่กำหนดไว้อย่างรอบคอบ

(4) เพื่อให้หน่วยการปกครองท้องถิ่นเป็นสถาบันที่ให้การศึกษารอบการปกครองระบอบประชาธิปไตยแก่ประชาชน จากการที่การปกครองท้องถิ่นเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในการปกครองตนเองไม่ว่าจะเป็นการสมัครรับเลือกตั้ง เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นเลือกเข้าไปทำหน้าที่ฝ่ายบริหาร หรือฝ่ายนิติบัญญัติของหน่วยการปกครองท้องถิ่นก็ตาม การปฏิบัติหน้าที่ที่

แตกต่างกันนี้มีส่วนในการส่งเสริมการเรียนรู้ถึงกระบวนการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระดับชาติได้เป็นอย่างดี

2. องค์ประกอบของการปกครองท้องถิ่น

อุทัย หิรัญโต (อ้างถึงใน ชูวงศ์ ฉายะบุตร, 2539, หน้า 30-31) กล่าวถึงระบบการปกครองท้องถิ่นจะต้องประกอบด้วย องค์ประกอบ 8 ประการคือ

(1) สถานะตามกฎหมาย (legal status) หมายความว่า หากประเทศใดกำหนดเรื่องการปกครองท้องถิ่นไว้ในรัฐธรรมนูญของประเทศ การปกครองท้องถิ่นในประเทศนั้นจะมีความเข้มแข็งกว่าการปกครองท้องถิ่นที่จัดตั้งโดยกฎหมายอื่น เพราะข้อความที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญนั้นเป็นการแสดงให้เห็นว่า ประเทศนั้นมีนโยบายการกระจายอำนาจอย่างแท้จริง

(2) พื้นที่และระดับ (area and level) ปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการกำหนดพื้นที่และระดับของหน่วยการปกครองท้องถิ่นมีหลายประการ เช่น ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เชื้อชาติ และความสำนึกในการปกครองตนเองของประชาชนจึงได้มีกฎเกณฑ์ที่จะกำหนดพื้นที่และระดับของหน่วยการปกครองท้องถิ่นออกเป็น 2 ระดับ คือ หน่วยการปกครองท้องถิ่นขนาดเล็กและขนาดใหญ่ สำหรับขนาดของพื้นที่การศึกษาขององค์การสหประชาชาติ โดยองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรม (UNESCO) องค์การอนามัยโลก (WHO) และสำนักกิจการสังคม (Bureau of Social Affair) ได้ให้ความเห็นว่า หน่วยการปกครองท้องถิ่นที่สามารถให้บริการและบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพได้ ควรมีประชากรประมาณ 50,000 คน แต่ก็ยังมีปัจจัยอื่นที่จะต้องพิจารณาด้วย เช่น ประสิทธิภาพในการบริหาร รายได้ และบุคลากร เป็นต้น

(3) การกระจายอำนาจและหน้าที่ การที่จะกำหนดให้ท้องถิ่นมีอำนาจและหน้าที่มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับนโยบายทางการเมืองและการปกครองของรัฐบาลเป็นสำคัญ

(4) องค์การนิติบุคคล จัดตั้งขึ้น โดยผลแห่งกฎหมายแยกจากรัฐบาลกลางหรือรัฐบาลแห่งชาติ มีขอบเขตการปกครองที่แน่นอน มีอำนาจในการกำหนดนโยบายออกกฎข้อบังคับ ควบคุมให้มีการปฏิบัติตามนโยบายนั้นๆ

(5) การเลือกตั้ง สมาชิกองค์การหรือคณะผู้บริหารจะต้องได้รับเลือกตั้งจากประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ ทั้งหมดหรือบางส่วน เพื่อแสดงถึงการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของประชาชน โดยเลือกผู้บริหารท้องถิ่นของตนเอง

(6) อิสระในการปกครองตนเอง สามารถใช้ดุลยพินิจของตนเองในการปฏิบัติกิจการภายในขอบเขตของกฎหมายโดยไม่ต้องอนุมัติจากรัฐบาลกลาง และไม่อยู่ในสายการบังคับบัญชาของหน่วยงานราชการ

(7) งบประมาณของตนเอง มีอำนาจในการจัดเก็บรายได้ การจัดเก็บภาษีตามขอบเขตที่กฎหมายให้อำนาจในการจัดเก็บ เพื่อให้ท้องถิ่นมีรายได้เพียงพอที่จะทำนุบำรุงท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

(8) การควบคุมดูแลของรัฐ เมื่อได้รับการจัดตั้งขึ้นแล้วคงอยู่ดูแลกำกับจากรัฐเพื่อประโยชน์และความมั่นคงของรัฐและประชาชนโดยรวม โดยการมีอิสระในการดำเนินงานเท่านั้น เพราะมีฉะนั้นแล้วท้องถิ่นจะกลายเป็นรัฐอธิปไตยไป (อนันต์ อนันตกุล, 2521, หน้า 10) รัฐจึงต้องสงวนอำนาจในการควบคุมดูแลอยู่

3. ความสำคัญของการปกครองท้องถิ่น

ชูวงศ์ ฉายะบุตร (2539, หน้า 27-29) กล่าวถึงแนวความคิดในการปกครองท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนวัตถุประสงค์ทางการ ปกครองของรัฐในการที่จะรักษาความมั่นคงและทำให้เกิดความผาสุกของประชาชนโดยยึดหลักการกระจายอำนาจปกครองและเพื่อให้สอดคล้องกับหลักประชาธิปไตย โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองตั้งนั้นการปกครองท้องถิ่นจึงมีความสำคัญพอสรุปได้ดังนี้

(1) การปกครองท้องถิ่นคือรากฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย (basic democracy) เพราะเป็นสถาบันฝึกสอนการเมืองการปกครองให้ประชาชน ให้ประชาชนรู้สึกว่าคุณมีส่วนได้ส่วนเสียในการปกครอง การบริหารท้องถิ่น เกิดความรับผิดชอบและห่วงใยต่อประโยชน์อันพึงมีต่อท้องถิ่นที่ตนอยู่อาศัยจะนำมาซึ่งความศรัทธาเลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตย

(2) การปกครองท้องถิ่นทำให้ประชาชนในท้องถิ่น ได้มีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง (self government) ซึ่งผู้บริหารท้องถิ่นได้รับเลือกตั้งจากประชาชนมาเพื่อรับผิดชอบบริหารท้องถิ่นโดยอาศัยความร่วมมือของประชาชน จะต้องฟังเสียงของประชาชนซึ่งจะทำให้เกิดความสำนึกในประชาชน ถึงความสำคัญของตนต่อ ท้องถิ่น ประชาชนจะมีส่วนร่วมในการรับรู้ถึงอุปสรรคปัญหา และช่วยแก้ไขปัญหของท้องถิ่นของตน

(3) การปกครองท้องถิ่นเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาล ความเจริญเติบโตของบ้านเมืองทำให้รัฐบาลต้องมีการกิจเพิ่มมากขึ้น จะเห็นได้จากงบประมาณรายจ่ายที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปี ทำให้รัฐบาลไม่สามารถจะดำเนินการสนองความต้องการ ของประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างทั่วถึง เพราะสภาพปัญหา ที่แตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่น ท้องถิ่นย่อมรู้ปัญหาและเข้าใจในสภาพปัญหาได้ดีกว่า กิจการบางอย่างเป็นเรื่องเฉพาะท้องถิ่นไม่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นอื่น จึงเป็นการสมควรที่จะให้ประชาชนในท้องถิ่นได้ดำเนินการดังกล่าวเองจึงจะเกิดผลสูงสุด

(4) การปกครองท้องถิ่นสามารถสนองความต้องการของท้องถิ่นตรงเป้าหมาย และมีประสิทธิภาพเนื่องจากท้องถิ่นมีความแตกต่างกันไม่ว่าสภาพทางภูมิศาสตร์ ทรัพยากร ประชาชน ความต้องการและปัญหาต่างกันออกไป ดังนั้นผู้ที่บริหารหรือแก้ไขปัญหาจะต้องเป็นผู้ที่รู้ถึงปัญหาและความต้องการของประชาชนเป็นอย่างดีการบริหารงานจึงเป็นไปอย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ

(5) การปกครองท้องถิ่นจะเป็นแหล่งสร้างผู้นำทางการเมืองการได้รับเลือกตั้ง การได้รับการสนับสนุนจากประชาชนในท้องถิ่นจะเป็นพื้นฐานที่ดีต่ออนาคตทางการเมืองของบุคลากร

(6) ปกครองท้องถิ่นสอดคล้องกับแนวความคิดในการพัฒนาชนบท แบบพึ่งตนเอง การปกครองท้องถิ่น โดยยึดหลักการกระจายอำนาจซึ่งจะทำให้เกิดการพัฒนาชนบทแบบพึ่งตนเองทั้งทาง การเมือง เศรษฐกิจและสังคม

4. การกำหนดหน้าที่รับผิดชอบ

ชูวงศ์ ฉายะบุตร (2539, หน้า 33) ลักษณะการกำหนดหน้าที่รับผิดชอบให้หน่วยการปกครองท้องถิ่นรับไปดำเนินการนั้น กระทำได้ใน 2 ลักษณะ คือ

(1) บัญญัติไว้ในกฎหมายหรือพระราชบัญญัติอันเป็นการทั่วไป ทั้งนี้ก็เพื่อต้องการความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันหรือความคล้ายคลึงกัน เช่น การบัญญัติหน้าที่ของเทศบาลในพระราชบัญญัติเทศบาลที่กำหนดให้เทศบาลทุกเทศบาลมีหน้าที่ซึ่งแบ่งออกเป็นหน้าที่บังคับให้กระทำและให้เลือกกระทำได้

(2) บัญญัติไว้ในกฎหมายเป็นการเฉพาะเจาะจงแต่ละหน่วยการปกครองท้องถิ่น ในลักษณะนี้รัฐบาลจะตรากฎหมายหรือพระราชบัญญัติจัดตั้งหน่วยการปกครองท้องถิ่นพร้อมทั้ง กำหนดหน้าที่รับผิดชอบขึ้นมาพร้อมกัน กับกฎหมายนั้น

ดังนั้นสรุปได้ว่าการปกครองส่วนท้องถิ่น คือกระจายอำนาจการบริหารราชการแผ่นดินจากส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ให้ส่วนท้องถิ่นเป็นผู้บริหารจัดการ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่สูงขึ้นพร้อมกับแก้ไขปัญหาและสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นตามกับสภาพบริบทของท้องถิ่นนั้นๆ

ความรู้เกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบล

1. ประวัติความเป็นมาขององค์การบริหารส่วนตำบล

ประวัติความเป็นมาขององค์การบริหารส่วนตำบล ได้มีผู้ศึกษาความเป็นมาขององค์การบริหารส่วนตำบลดังนี้

นันทพ เอื้ออารี (อ้างถึงใน วีระเดช ไวทยะนิพีร์, 2545, หน้า 12) เดิมสภาตำบลได้จัดตั้งขึ้นมาตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ 222/2499 ลงวันที่ 3 มีนาคม 2499 เรื่องระเบียบบริหารราชการส่วนตำบลและหมู่บ้าน โดยมีวัตถุประสงค์ ที่จะเปิดโอกาสให้ราษฎรได้เข้าร่วมกันบริหารงานของตำบลและหมู่บ้าน ทุกอย่างเท่าที่จะเป็นประโยชน์แก่ท้องถิ่นและราษฎรเป็นส่วนรวม อันจะเป็นทางนำไปสู่การปกครองระบอบประชาธิปไตย ด้วยวิธีจัดให้มีสภาตำบลและคณะกรรมการตำบล ต่อมาได้รวมคณะกรรมการตำบลและสภาตำบล เข้าเป็นองค์กรเดียวกันและมีการปรับปรุงระเบียบบริหารของตำบลให้เป็นสภาตำบล รัฐบาลได้ปรับปรุงฐานะของสภาตำบลให้เป็นนิติบุคคล เพื่อให้สามารถรับรองการกระจายอำนาจไปสู่ประชาชนให้มากยิ่งขึ้น ตามพระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 มาตรา 43 และมาตรา 44 มีใจความว่า องค์การบริหารส่วนตำบล มีฐานะเป็นนิติบุคคลและเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วยสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล

2. โครงสร้างองค์การบริหารส่วนตำบล

จรัส สุวรรณมาลา (อ้างถึงใน โกวิทช์ พวงงาม, 2548, หน้า 264) กล่าวว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2540 มาตรา 265 เกี่ยวกับที่มาของคณะผู้บริหารท้องถิ่นว่าให้มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนหรือมาจากความเห็นชอบของสภาท้องถิ่นดังนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลจึงมีโครงสร้างที่มีทั้งฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลและเป็นโครงสร้างการบริหารส่วนตำบลมี ดังนี้

- (1) โครงสร้างองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วยสภา องค์การบริหารส่วนตำบลและคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล
- (2) สภาองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วยสมาชิกหมู่บ้านละ 2 คน เหมือนเดิมเหมือนโครงสร้างองค์การบริหารส่วนตำบล แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542
- (3) คณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบล 1 คน และรองนายก องค์การบริหารส่วนตำบล 2 คน

3. อำนาจหน้าที่ของสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

อำนาจหน้าที่ของสภาองค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (1) ให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาตำบลเพื่อเป็นแนวทางในการบริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบล
- (2) พิจารณาให้ความเห็นชอบร่างของบัญญัติตำบลร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีและร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม

(3) ควบคุมการปฏิบัติงานของคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ให้เป็นไปตามนโยบายและแผนพัฒนาตำบลตามกฎหมายและข้อบังคับของทางราชการ

4. อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล

อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลคณะกรรมการบริหารมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) บริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นไปตามมติข้อบัญญัติ และแผนพัฒนาตำบลและรับผิดชอบการบริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

(2) จัดทำแผนพัฒนาตำบลและงบประมาณรายจ่ายประจำปีเพื่อเสนอให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลพิจารณาให้ความเห็นชอบ

(3) รายงานผลการปฏิบัติงานและการใช้จ่ายให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลทราบอย่างน้อยปีละสองครั้ง

(4) ปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ตามที่ทางราชการมอบหมาย

5. การแบ่งระดับชั้นขององค์การบริหารส่วนตำบล

สมศักดิ์ สุมงคล (อ้างถึงใน โกวิตช์ พวงงาม, 2548, หน้า 243) การจัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลได้โดยทำเป็นประกาศของกระทรวงมหาดไทยและให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาซึ่งได้มีการประกาศจัดตั้งในแต่ละครั้งดังนี้

ครั้งที่ 1 (2538) จำนวน 617 แห่ง มีผลใช้บังคับตั้งแต่ 3 มีนาคม 2538

ครั้งที่ 2 (2539) จำนวน 2,143 แห่ง มีผลใช้บังคับตั้งแต่ 30 มีนาคม 2539

ครั้งที่ 3 (2540) จำนวน 3,637 แห่ง มีผลบังคับตั้งแต่ 23 มีนาคม 2540

ปัจจุบันมีองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวนทั้งสิ้น 6,397 แห่งและยังมีสภาตำบลที่มีฐานะนิติบุคคลอีก 567 แห่งซึ่งคาดว่าใน ปี 2542 จะสามารถจัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล ได้อีกและที่เหลือจะสามารถจัดตั้งเป็น องค์การบริหารส่วนตำบล ได้ทั้งหมดในปีต่อไป

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ (2546, หน้า 18) กล่าวว่า เมื่อพิจารณาจากองค์การบริหารส่วนตำบลที่เกิดขึ้นและมีอยู่ในปัจจุบันนี้ จากจำนวนทั้งหมด 6,397 แห่ง (ตำบล) ปรากฏว่าศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล ในแต่ละแห่งย่อมมีความแตกต่างในหลายๆ ปัจจัย หลายประการ พิจารณาจากศักยภาพและความพร้อมในด้านรายได้หรือการเงินการคลังเราจะเห็นว่าในทางทฤษฎี การจะยกฐานะท้องถิ่นใดเป็นองค์กรปกครองท้องถิ่น ควรจะต้องมีรายได้มากพอสมควร โดยปกติต้องให้อยู่ในเกณฑ์ที่จะพอพึ่งตนเองได้และมีรายได้มากพอเพื่อใช้จ่ายอย่างน้อยที่สุด จะต้องมียาจ่ายประจำที่เป็นเงินเดือน ค่าจ้างของบุคลากรใน

สำนักงานเมื่อได้มีการพิจารณาตรวจสอบรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลทั้ง 6,379 แห่งแล้วมีการจัดชั้นขององค์การบริหารส่วนตำบล จำแนกไว้ ดังนี้

(1) องค์การบริหารส่วนตำบล ชั้น 1 คือ องค์การบริหารส่วนตำบล ที่มีรายได้ 20 ล้านบาทขึ้นไป ปัจจุบันมีทั้งหมด 78 แห่ง

(2) องค์การบริหารส่วนตำบล ชั้น 2 คือ องค์การบริหารส่วนตำบล ที่มีรายได้ 12-20 ล้านบาท ปัจจุบันมีทั้งหมด 65 แห่ง

(3) องค์การบริหารส่วนตำบล ชั้น 3 คือ องค์การบริหารส่วนตำบล ที่มีรายได้ 6-12 ล้านบาท ปัจจุบันมีทั้งหมด 138 แห่ง

(4) องค์การบริหารส่วนตำบล ชั้น 4 คือ องค์การบริหารส่วนตำบล ที่มีรายได้ 6 ล้านบาท ปัจจุบันมีทั้งหมด 298 แห่ง

(5) องค์การบริหารส่วนตำบล ชั้น 5 คือ องค์การบริหารส่วนตำบล ที่มีรายได้ 3 ล้านบาท ปัจจุบันมีทั้งหมด 5,788 แห่ง

จะเห็นว่า องค์การบริหารส่วนตำบล ทั่วประเทศกว่าร้อยละ 90 เป็นองค์การบริหารส่วนตำบล ระดับชั้น 5 ซึ่งมีลักษณะของรายได้ค่อนข้างต่ำที่ องค์การบริหารส่วนตำบล จะต้องจ่ายเป็นรายจ่ายประจำแก่บุคลากรอย่างน้อยไม่ต่ำกว่า 5 แสนบาทต่อปี ประการที่สอง ความพร้อมด้านประชาชน กลุ่มองค์กรชุมชน ในแนวทางของประชาคมตำบลอันหมายถึง การเป็นท้องถิ่นรูปแบบองค์การบริหารส่วนตำบล ที่เข้มแข็งได้นั้น เห็นควรจะต้องมีประชาชนกลุ่มองค์กรในชุมชนต้องมีความตื่นตัวและมีความกระตือรือร้นและมีการเคลื่อนไหวของกลุ่มองค์กรชุมชนเพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง และการประกาศใช้ พ.ร.บ. สถาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2546 ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่ม 120 ตอนที่ 124 ก วันที่ 22 ธันวาคม พ.ศ. 2546 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 23 ธันวาคม พ.ศ. 2546 มีผลทำให้ องค์การบริหารส่วนตำบลทุกแห่งมีการเลือกตั้งนายก องค์การบริหารส่วนตำบล โดยตรงจากประชาชน ซึ่ง องค์การบริหารส่วนตำบล จะมีโครงสร้างประกอบด้วย สภาองค์การบริหารส่วนตำบล (สภาองค์การบริหารส่วนตำบล) และนายกองค์การบริหารส่วนตำบล (นายกองค์การบริหารส่วนตำบล)

6. ที่มาของนายก องค์การบริหารส่วนตำบล

ที่มาของนายก องค์การบริหารส่วนตำบลมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขต องค์การบริหารส่วนตำบล มีวาระการดำรงตำแหน่ง 4 ปี และดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกิน 2 วาระไม่ได้ (แม้ดำรงตำแหน่งไม่ครบ 4 ปี ก็นับเป็น 1 วาระ) และจะดำรงตำแหน่งได้อีกครั้งหนึ่งเมื่อพ้นระยะเวลา 4 ปี ไปแล้วนับแต่พ้นจากตำแหน่ง

7. อำนาจหน้าที่นายกองค์การบริหารส่วนตำบล

7.1 อำนาจหน้าที่ตามมาตรา 35/5 พ.ร.บ. สถาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2546 กำหนดไว้ ดังนี้

7.1.1 กำหนดนโยบายโดยไม่ขัดต่อกฎหมายและรับผิดชอบในการบริหารราชการของ องค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อบัญญัติ และนโยบาย

7.1.2 สั่ง อนุญาต และอนุมัติเกี่ยวกับราชการขององค์การบริหารส่วนตำบล

7.1.3 แต่งตั้งและถอดถอนรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและเลขาธิการนายกองค์การบริหารส่วนตำบล

7.1.4 วางระเบียบเพื่อรายงานขององค์การบริหารส่วนตำบล เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

7.1.5 รักษาการให้เป็นไปตามข้อบัญญัติขององค์การบริหารส่วนตำบล

7.1.6 ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้และกฎหมายอื่น

7.2 ควบคุมและรับผิดชอบในการบริหารราชการขององค์การบริหารส่วนตำบลตามกฎหมายและเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการและลูกจ้างองค์การบริหารส่วนตำบล

7.3 นายกองค์การบริหารส่วนตำบลรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล หรือผู้ที่นายกองค์การบริหารส่วนตำบล มอบหมายมีสิทธิเข้าประชุมสภาและมีสิทธิแถลงข้อเท็จจริงตลอดจนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับงานในหน้าที่ของตน ต่อที่ประชุมแต่ไม่สิทธิลงคะแนน

7.4 กรณีที่ไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งประธานและรองประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล หรือสภา องค์การบริหารส่วนตำบลถูกยุบ หากมีกรณีที่สำคัญและจำเป็นเร่งด่วนซึ่งปล่อยให้เนิ่นช้าไปจะกระทบต่อประโยชน์สำคัญของราชการหรือราษฎร นายกองค์การบริหารส่วนตำบล จะดำเนินการไปพลางก่อนเท่าที่จำเป็นก็ได้

8. อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล

อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และที่แก้ไขเพิ่มเติมถึงฉบับที่ 4 พ.ศ. 2546

8.1 มีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม (มาตรา 66)

8.2 มีหน้าที่ต้องทำในเขต องค์การบริหารส่วนตำบลดังนี้ (มาตรา 67)

8.2.1 จัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำและทางบก

8.2.2 รักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดิน และที่สาธารณะ รวมทั้งกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล

8.2.3 ป้องกันโรคและระงับโรคติดต่อ

8.2.4 ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

8.2.5 ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

8.2.6 ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ

8.2.7 คุ้มครองดูแลและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

8.2.8 บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น

8.2.9 ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ทางราชการมอบหมายโดยจัดสรรงบประมาณหรือบุคลากรให้ตามความจำเป็นและสมควร

8.3 องค์การบริหารส่วนตำบลอาจจัดทำกิจการในเขต องค์การบริหารส่วนตำบล ดังนี้ (มาตรา 68)

8.3.1 ให้มีน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค และการเกษตร

8.3.2 ให้มีและบำรุงภาพไฟฟ้าหรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น

8.3.3 ให้มีและบำรุงรักษาทางระบายน้ำ

8.3.4 ให้มีและบำรุงสถานที่ประชุม การศึกษา การพักผ่อนหย่อนใจและสวนสาธารณะ

8.3.5 ให้มีและส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรและกิจการสหกรณ์

8.3.6 ส่งเสริมให้มีอุตสาหกรรมในครอบครัว

8.3.7 บำรุงและส่งเสริมการประกอบอาชีพของราษฎร

8.3.8 การคุ้มครองดูแลและรักษาทรัพย์สินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน

8.3.9 หาผลประโยชน์จากทรัพย์สินขององค์การบริหารส่วนตำบล

8.3.10 ให้มีตลาด ท่าเทียบเรือ และท่าข้าม

8.3.11 กิจการเกี่ยวกับการพาณิชย์

8.3.12 การท่องเที่ยว

8.3.13 การผังเมือง

8.4 หน้าที่ของกระทรวง ทบวง กรม หรือองค์การหรือหน่วยงานของรัฐ ในอันที่จะดำเนินกิจการใดๆ เพื่อประโยชน์ของประชาชนในตำบลต้องแจ้งให้ องค์การบริหารส่วนตำบลทราบล่วงหน้าตามสมควรหาก องค์การบริหารส่วนตำบล มีความเห็นเกี่ยวกับการดำเนินกิจการ

ดังกล่าว ให้นำความเห็นขององค์การบริหารส่วนตำบล ไปประกอบการพิจารณาดำเนินกิจการนั้นด้วย (มาตรา 69)

8.5 การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของ องค์การบริหารส่วนตำบล ต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน โดยวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี และให้คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนา องค์การบริหารส่วนตำบล การจัดทำงบประมาณ การจัดซื้อจัดจ้าง การตรวจสอบ การประเมินผลการปฏิบัติงาน และการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร (มาตรา 69 / 1)

8.6 มีสิทธิได้รับทราบข้อและข่าวสารจากทางราชการ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจการของทางราชการในตำบล (มาตรา 70)

8.7 ออกข้อบัญญัติขององค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อใช้บังคับในตำบลได้เท่าที่ไม่ขัดต่อกฎหมายหรืออำนาจหน้าที่ ขององค์การบริหารส่วนตำบล ในการนี้จะกำหนดค่าธรรมเนียมที่จะเรียกเก็บและกำหนดโทษปรับผู้ฝ่าฝืนด้วยก็ได้ แต่มิให้กำหนดโทษปรับเกิน 1,000 บาท (มาตรา 71)

8.8 ขอให้ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นไปดำรงตำแหน่งหรือปฏิบัติกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบล เป็นการชั่วคราวได้โดยไม่ขาดจากต้นสังกัดเดิม (มาตรา 72)

8.9 ทำกิจการนอกเขตขององค์การบริหารส่วนตำบล หรือร่วมกับสภาตำบลองค์การบริหารส่วนตำบล หรือหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นอื่น เพื่อกระทำกิจการร่วมกันได้ (มาตรา 73)

ดังนั้นผู้ศึกษาสามารถสรุปความหมายและความเป็นมาขององค์การบริหารส่วนตำบลได้ว่า องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นหน่วยงานที่บริหารจัดการท้องถิ่นจากเงินงบประมาณอุดหนุนของรัฐบาลและรายได้จากตำบล โดยคณะผู้บริหารหรือผู้แทนที่ผ่านการเลือกตั้งจากประชาชน ในวาระหนึ่งๆ ให้ทำหน้าที่บริหารจัดการท้องถิ่นในทุกๆ ด้านทั้งด้านการศึกษา สังคม การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ เป็นต้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาและสามารถแก้ไขปัญหาในท้องถิ่นได้

ความรู้เกี่ยวกับเทศบาล

1. ประวัติความเป็นมาของเทศบาล

หลังจากที่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 แล้วก็ได้มีการตราพระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล พ.ศ. 2476 ขึ้นซึ่งนับได้ว่าเป็นกฎหมายฉบับแรกว่าด้วยการจัดระเบียบบริหารปกครองตนเองของเทศบาล และต่อมาได้ตราพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 ขึ้นใช้แทน ซึ่งได้แบ่งโครงสร้างของเทศบาลออกเป็น 2 ส่วนคือ สภาเทศบาลเพิ่มขึ้นอีกส่วนหนึ่งด้วย

ในปัจจุบันกระทรวงมหาดไทยได้ออกระเบียบว่าด้วยการกำหนดส่วนราชการของเทศบาล พ.ศ. 2534 โดยกำหนดให้มีการจัดตั้งกองหรือฝ่ายขึ้น 12 หน่วย ได้แก่

- (1) สำนักปลัดเทศบาล
- (2) กองหรือฝ่ายประปา
- (3) กองหรือฝ่ายการแพทย์
- (4) กองหรือฝ่ายการศึกษา
- (5) กองหรือฝ่ายคลัง
- (6) กองช่าง
- (7) กองหรือฝ่ายช่างสุขาภิบาล
- (8) กองหรือฝ่ายวิชาการและแผนงาน
- (9) กองหรือฝ่ายสวัสดิการสังคม
- (10) กองหรือฝ่ายอนามัยและสิ่งแวดล้อม
- (11) หน่วยตรวจสอบภายใน
- (12) แขวง

ในส่วนของกองหรือฝ่ายการศึกษาจะเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับการปฏิบัติงานในด้านการศึกษา ระดับประถมศึกษาของเทศบาล (ต่อมาขยายเป็นมัธยมศึกษาตอนต้นตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาของรัฐบาล) งานด้านการสอน การนิเทศการศึกษา งานสวัสดิการสังคมและนันทนาการ ตลอดจนปฏิบัติงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกองหรือฝ่ายการศึกษาประกอบด้วย ฝ่ายและงานดังนี้

2. อำนาจหน้าที่ของเทศบาล

อำนาจหน้าที่ของเทศบาล ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 ได้กำหนดให้มีอำนาจหน้าที่เป็น 2 ประเภท คือ อำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายจัดตั้งเทศบาลกำหนด และอำนาจอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายเฉพาะอื่นๆ กำหนด สำหรับอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายจัดตั้งเทศบาลกำหนดมี 2 ส่วน คือ หน้าที่ที่ต้องปฏิบัติทั้งเทศบาลตำบล เทศบาลเมือง และเทศบาลนคร คือ สามารถจัดตั้งและบำรุงโรงเรียนอาชีวศึกษาได้ และจัดให้มีและบำรุงสถานที่สำหรับการกีฬาและพลศึกษาได้ ส่วนอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายเฉพาะอื่นๆ กำหนด ในส่วนของการศึกษา คือ หน้าที่ตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2523 หน้าที่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และหน้าที่ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยในส่วนหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและหน้าที่ตาม

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาตินั้น ถือเป็นหน้าที่ใหม่ที่เทศบาลจะต้องดำเนินการร่วมกับสถานศึกษา (รณชัย สุริหาร, 2546, หน้า 89-90)

การปกครองท้องถิ่นไทย ช่วงศั กษะบุตร (2539, หน้า142-144) ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 กำหนดไว้โดยชัดแจ้งซึ่งอาจจำแนกที่มาของอำนาจหน้าที่ดังกล่าวได้เป็น 2 ประเภท คือ อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายจัดตั้งองค์กรปกครองท้องถิ่น นั้นกำหนดและอำนาจหน้าที่ที่เลือกปฏิบัติ ทั้งยังได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของเทศบาลในฐานะต่างๆ คือเทศบาลตำบล เทศบาลเมือง เทศบาลนครไว้แตกต่างกันดังนี้

ตารางที่ 2.1 อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายจัดตั้งองค์กรปกครองท้องถิ่น

เทศบาลตำบล	เทศบาลเมือง	เทศบานคร
<ol style="list-style-type: none"> 1. รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน 2. ให้มีและบำรุงทางบกและทางน้ำ 3. รักษาความสะอาดของถนนหรือทางเดินและที่สาธารณะรวมทั้งการกำจัดขยะมูลฝอยสิ่งปฏิกูล 4. ป้องกันและระงับโรคติดต่อ 5. ให้มีเครื่องใช้ในการดับเพลิง 6. ให้ราษฎรได้รับการศึกษาอบรม 7. หน้าที่อื่นๆ ซึ่งมีคำสั่งกระทรวงมหาดไทยหรือกฎหมายบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของเทศบาล 	<p>มีหน้าที่เช่นเดียวกับเทศบาลตำบล ตามข้อ 1-7 และมีหน้าที่เพิ่มอีกดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ให้น้ำสะอาดหรือการประปา 2. ให้มีโรงฆ่าสัตว์ 3. ให้มีและบำรุงสถานที่ทำการพิทักษ์และรักษา 4. ให้มีและบำรุงทางระบายน้ำ 5. ให้มีและบำรุงส้วมสาธารณะ 6. ให้มีและบำรุงการไฟฟ้าหรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น 7. ให้มีการดำเนินกิจการโรงรับจำนำหรือสถานสินเชื่อท้องถิ่น 	<p>มีหน้าที่เช่นเดียวกับเทศบาลเมือง ตามข้อ 1- 12 และมีหน้าที่เพิ่มอีกดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ให้มีและบำรุงการสงเคราะห์มารดาและเด็ก 2. กิจการอย่างอื่น ซึ่งจำเป็นเพื่อการสาธารณสุข

นอกจากนี้ยังมีอำนาจหน้าที่ที่จะเลือกปฏิบัติ

ตารางที่ 2.2 อำนาจหน้าที่ที่จะเลือกปฏิบัติ

เทศบาลตำบล	เทศบาลเมือง	เทศบาลนคร
<ol style="list-style-type: none"> 1. ให้น้ำสะอาดหรือการประปา 2. ให้มีโรงฆ่าสัตว์ 3. ให้มีตลาด ท่าเทียบเรือและท่าข้าม 4. ให้มีสุสานและฌาปนสถาน 5. บำรุงและส่งเสริมการทำมาหากินของราษฎร 6. ให้มีและบำรุงสถานที่ทำการพิทักษ์และรักษาคนเจ็บไข้ 7. ให้มีและบำรุงการไฟฟ้าหรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น 8. ให้มีและบำรุงทางระบายน้ำ 9. เทศพาณิชย์ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ให้มีตลาด ท่าเทียบเรือและท่าข้าม 2. ให้มีสุสานและฌาปนสถาน 3. บำรุงและส่งเสริมการทำมาหากินของราษฎร 4. ให้มีและบำรุงโรงพยาบาล 5. ให้มีการสาธารณสุข 6. จัดทำกิจการ ซึ่งจำเป็นเพื่อการสาธารณสุข 7. จัดตั้งและบำรุงโรงเรียนอาชีวศึกษา 8. ให้มีและบำรุงสวนสาธารณะสวนสัตว์และสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ 9. ให้มีและบำรุงสถานที่สำหรับการศึกษาและพลศึกษา 10. ให้มีและบำรุงสวนสาธารณะสวนสัตว์และสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ 11. ปรับปรุงแหล่งเสื่อมโทรมและรักษาความสะอาดเรียบร้อยของท้องถิ่น 12. เทศพาณิชย์ 	<p>มีหน้าที่เช่นเดียวกับเทศบาลเมือง ตามข้อ 1- 12</p>

3. บทบาทหน้าที่ในการจัดการศึกษาของเทศบาล

รณชัย สุริหาร (2546, หน้า 90) ในส่วนของกองการศึกษา จะเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการปฏิบัติในการจัดการศึกษา ระดับประถมศึกษาของเทศบาลมัธยมศึกษาตอนต้น งานการด้านการสอน การนิเทศการศึกษา งานสวัสดิการสังคมและนันทนาการ ฝ่ายการศึกษาประกอบด้วย

(1) ฝ่ายบริหารการศึกษา ประกอบด้วย งานเจ้าหน้าที่ งานบริหารวิชาการ งานการเงิน และงานโรงเรียน

(2) ฝ่ายพัฒนาการศึกษา ประกอบด้วย งานนิเทศการศึกษา งานกิจกรรมเด็กเยาวชนและการศึกษานอกโรงเรียน และงานธุรการ

อำนาจหน้าที่ของเทศบาล ในส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษาตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 ได้กำหนด ได้กำหนดให้มีอำนาจหน้าที่ 2 ประเภท คือ อำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายจัดตั้งเทศบาล กำหนด และอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายเฉพาะอื่นๆ กำหนดสำหรับอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายจัดตั้งเทศบาลกำหนดมี 2 ส่วน คือหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติทั้งเทศบาลตำบล เทศบาลเมือง และเทศบาลนคร คือสามารถจัดตั้งและบำรุงโรงเรียนอาชีวศึกษาได้ และจัดให้มีและบำรุงสถานที่สำหรับการกีฬาและพลศึกษา ส่วนอำนาจตามที่กฎหมายเฉพาะอื่นๆ กำหนด ในส่วนของการศึกษา คือ หน้าที่ตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2523 หน้าที่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร และหน้าที่ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยในส่วนหน้าที่ตาม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร และหน้าที่ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ถือเป็นหน้าที่ใหม่ที่เทศบาลจะต้องดำเนินการร่วมกับสถานศึกษา

ดังนั้นผู้ศึกษาสามารถสรุปความหมายและความเป็นมาเทศบาลได้ว่า คือหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นหน่วยแรกในประเทศไทยที่เป็นหน่วยงานบริหารจัดการท้องถิ่นจากเงินงบประมาณอุดหนุนของรัฐบาลและรายได้จากเขตเทศบาล โดยคณะผู้บริหารหรือผู้แทนที่ผ่านการเลือกตั้งจากประชาชน ในวาระหนึ่งๆ ให้ทำหน้าที่บริหารจัดการเทศบาลในทุก ๆ ด้านทั้งด้านการศึกษา สังคม การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ เป็นต้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาและสามารถแก้ไขปัญหาในท้องถิ่นได้

ความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกโรงเรียน

1. ความหมายของการศึกษานอกโรงเรียน

ในปัจจุบันการศึกษานอกระบบมีความสำคัญและจำเป็นมากขึ้นในทุกประเทศ เพราะการศึกษามีได้สิ้นสุดลงเมื่อก้าวพ้นโรงเรียน หรือการศึกษามีได้จำกัดอยู่เฉพาะกลุ่ม เพศ วัย หากแต่การศึกษาต้องเปิดโอกาสให้ผู้ที่ต้องการและสนใจสามารถเข้าเรียนได้ตามความจำเป็น

Paulston (1971 อ้างถึงใน สุทธิญา ภาคภูมิ, 2547, หน้า 8-9) ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า “การศึกษา” โดยทั่วไป หมายถึง การจัดระบบการเรียนการสอนที่จัดเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ การศึกษาในโรงเรียน หมายถึงการจัดการศึกษาที่จัดกันเป็นชั้นเรียนเป็นที่

ยอมรับกันมาแต่เดิมว่า จะต้องเริ่มจากชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษา และไปจบลงที่อุดมศึกษา ส่วน การศึกษานอกโรงเรียน มักเป็นการศึกษาที่ให้คำจำกัดความไว้อย่างกว้างๆ เพื่อให้รวมกิจกรรมใน สังคม และกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้และทักษะอื่นๆ นอกกระบวนชั้นเรียนในโรงเรียนภาคปกติ ในขณะที่คณะกรรมการอำนวยการศึกษาผู้ใหญ่ ได้ให้ความหมายการศึกษานอกโรงเรียน หมายถึง “ประสบการณ์การเรียนรู้ทั้งหลายที่จัดขึ้นให้แก่ประชาชนที่มีอายุพ้นเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับตาม พระราชบัญญัติประถมศึกษานอกกระบวนโรงเรียนปกติ” ในขณะที่คณะกรรมการที่ปรึกษาคณะ ปฏิบัติฝ่ายการศึกษานอกโรงเรียน ได้ให้คำจำกัดความของการศึกษานอกโรงเรียนไว้เมื่อ พ.ศ. 2515 ความว่า “การศึกษานอกโรงเรียน” หมายถึง “ประสบการณ์และกิจกรรมที่จัดขึ้นนอกกระบวน การศึกษาในโรงเรียนภาคปกติ เพื่อส่งเสริมความรู้และความสามารถทั้งในด้านความรู้ทั่วไปและ วิชาชีพ ให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ ประกอบอาชีพและทำหน้าที่พลเมืองให้ดีขึ้น”

Coombs (1972 อ้างถึงใน สุกัญญา ภาคภูมิ, 2547, หน้า8) ได้ให้ความหมายลักษณะ ใกล้เคียงกันคือการศึกษานอกโรงเรียน หมายถึง “กิจกรรมการศึกษาที่จัดขึ้นนอกกระบวนการศึกษา ภาคปกติไม่ว่ากิจกรรมจะจัดขึ้นเป็นกิจกรรมต่างหาก หรือจัดเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของกิจกรรม ใหม่ๆ อื่นๆ เป็นกิจกรรมที่มุ่งบริการกลุ่มผู้เรียนที่ได้กำหนดเป็นเป้าหมายและอย่างมีความมุ่ง หมาย”

Sheffield and Diejomaoh (1972 อ้างถึงใน สุกัญญา ภาคภูมิ, 2547, หน้า9) กล่าวว่า “การศึกษานอกโรงเรียนเป็นคำที่มีความหมายกว้างขวาง ครอบคลุมการฝึกอบรมและการสอนนอก กระบวนชั้นเรียนในโรงเรียนเกือบทั้งหมด เริ่มตั้งแต่การเรียนรู้ของบุคคลแต่ละบุคคล จากพ่อแม่ จาก โรงงาน ไปจนถึงการรณรงค์เพื่อให้ประชาชนทั้งชาติให้รู้หนังสือ”

Brembeck and Thompson (1973 อ้างถึงใน สุกัญญา ภาคภูมิ, 2547, หน้า 9) กล่าวว่า “การศึกษานอกโรงเรียนหากจะให้คำจำกัดความดีที่สุด ก็เห็นจะเป็นการศึกษาที่ก่อให้เกิดทักษะ และความรู้ต่างๆ ที่เกิดขึ้นนอกกระบวนโรงเรียนตามปกติ เป็นการผสมผสานของกิจกรรมต่างๆ ที่ไม่ มีมาตรฐานแน่นอนและดูเหมือนว่าไม่มีสัมพันธ์กันเลย โดยมีจุดมุ่งหมายไปสู่เป้าหมาย นานับประการ”

ดังนั้นพอจะสรุปได้ว่า การศึกษานอกโรงเรียน คือ การใช้ความรู้ ทักษะด้านต่างๆ จากกิจกรรมที่เกิดขึ้นในการดำเนินชีวิตตามปกติหรือประสบการณ์จากการทำงาน จากการฝึกอบรม ของผู้เรียนมาเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพความต้องการของ ตนเองและสังคม

2. หลักการจัดการศึกษานอกโรงเรียน

ในหนังสือความรู้พื้นฐานในการปฏิบัติงานการศึกษานอกโรงเรียน (2549, หน้า 33-34, 42, 46-49) ได้อธิบายหลักการจัดการศึกษานอกโรงเรียนดังนี้

“การศึกษานอกระบบ” บางที่เรียกว่า “การศึกษานอกโรงเรียน” หรือ “การศึกษาอุนัย” หรือบางประเทศใช้คำว่า “การศึกษาผู้ใหญ่ (Adult Education)” นั้น เป็นกิจกรรมการศึกษา ซึ่งจัดบริการให้แก่ผู้พลาดโอกาสเข้าศึกษาระบบโรงเรียนโดยไม่จำกัดวัย เพศ พื้นฐานการศึกษา กิจกรรมทางการศึกษามีความยืดหยุ่นในเรื่องต่างๆ เช่น ระเบียบ กฎเกณฑ์ หลักสูตร ระยะเวลาของกิจกรรมเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพของกลุ่มเป้าหมายซึ่งมีความหลากหลาย การศึกษานอกระบบเกิดขึ้นมาจากความเชื่อพื้นฐานหรือปรัชญาการศึกษาตลอดชีวิตที่ว่า บุคคลได้รับการศึกษาอย่างเป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต เป้าหมายสำคัญของการศึกษานอกโรงเรียน คือประชาชนสามารถพัฒนาตนเอง และพึ่งพาตนเองได้ โดยใช้กระบวนการจัดการศึกษาที่บูรณาการเรียนรู้เข้ากับชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชน หลักสำคัญของการจัดการศึกษานอกโรงเรียน มี 5 ประการ คือ

- (1) หลักความเสมอภาคทางการศึกษา
- (2) หลักการพัฒนาตนเองและพึ่งพาตนเอง
- (3) หลักการบูรณาการเรียนรู้และวิถีชีวิต
- (4) หลักความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและ
- (5) หลักการมีส่วนร่วมของชุมชน

3. กลุ่มเป้าหมายในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน

ในปีงบประมาณ 2548 สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน มุ่งเน้นให้ประชาชนชาวไทยสามารถเข้าถึงโอกาสการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีคุณภาพทุกที่ ทุกเวลา อย่างทั่วถึง โดยมีกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญคือ

- 3.1 กลุ่มเป้าหมายแรงงานในสถานประกอบการ
- 3.2 กลุ่มเป้าหมายประชาชนและเยาวชนนอกโรงเรียน
- 3.3 กลุ่มเป้าหมายในพื้นที่เฉพาะ (อาทิ พื้นที่สูง พื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ พื้นที่ชายแดน และต่างประเทศ)
- 3.4 กลุ่มเป้าหมายที่มีลักษณะและปัญหาเฉพาะ (อาทิผู้ด้อยโอกาส ผู้สูงอายุ ผู้ต้องขัง เด็กในสถานพินิจ ทหารประจำการ)

4. การจัดการศึกษานอกระบบในปัจจุบันมีลักษณะที่สำคัญดังนี้

4.1 ผู้เรียน ผู้เรียนในการศึกษานอกระบบไม่มีการกำหนดเกณฑ์อายุเหมือนกับ การศึกษาในระบบโรงเรียน การเรียนขึ้นอยู่กับความสมัครใจของผู้เรียนเป็นสำคัญ ไม่มีการบังคับ ผู้เรียนทุกเพศทุกวัย และทุกวุฒิ สามารถสมัครเรียนได้ตามความต้องการและความสนใจที่ตนเองมี ต่อวิชานั้นๆ

4.2 สอนและบุคลากรทางการศึกษานอกระบบ อาจจะเป็นครูผู้สอนที่มีความรู้ ความชำนาญและความเชี่ยวชาญในวิชาที่สอน โดยตรง หรือเป็นผู้ที่มีประสบการณ์จากการประกอบ อาชีพของตนมาเป็นวิทยากรและอาสาสมัคร

4.3 หลักสูตรและเนื้อหาวิชา หลักสูตรและเนื้อหาวิชาการศึกษาอกระบบยืดหยุ่น ได้มาก เนื้อหาสามารถปรับตามท้องถิ่นและความสนใจของผู้เรียน เรียนแล้วมุ่งให้นำไปใช้ ประโยชน์ทันที

4.4 รูปแบบการจัด ไม่มีรูปแบบแน่นอน รูปแบบการจัดจะต่างกันไป เพื่อให้บรรลุ จุดมุ่งหมายตามวัตถุประสงค์ของผู้จัดและผู้รับบริการ

4.5 การเรียนการสอน วิธีการเรียนการสอนของการศึกษานอกระบบจะมีรูปแบบ แตกต่างกันไปตามความเหมาะสม ความจำเป็น บางครั้งจะจัดการเรียนการสอนเป็นชั้น และ บางครั้งจะไม่เป็นชั้นเรียนแต่จัดในรูปกลุ่มปะสนทนา การสาธิต การฝึกอบรม การใช้ โสตทัศนูปกรณ์สื่อมวลชนและการศึกษาทางไกล ฯลฯ

4.6 สถานที่ สถานที่จัดให้บริการการศึกษานอกระบบจะเปลี่ยนแปลง สามารถ โยกย้ายไปตามสถานที่ที่อำนวยความสะดวกกับสภาพของท้องถิ่น โดยอาจจะจัดขึ้นที่ศาลาวัด ชั้น เรียนของโรงเรียนภาคปกติ ศูนย์อนามัย ห้องสมุดประชาชนอำเภอหรือจังหวัด ที่อ่านหนังสือ ประจำหมู่บ้าน ศูนย์การเรียน สถานประกอบการ สนามกีฬา ศาลาประชาคม ได้ร่วมไม้ ฯลฯ

4.7 ระยะเวลา ระยะเวลาเรียนของการศึกษานอกระบบขึ้นอยู่กับชนิด และลักษณะ ของวิชารวมทั้งความสนใจของผู้เรียนด้วย เช่น การเรียนวิชาตัดเย็บเสื้อผ้าในแห่งหนึ่งอาจจะใช้ ระยะเวลามากกว่าการเรียนการสอนวิชาเดียวกันในอีกแห่งหนึ่งก็ได้

4.8 การรับรองความสามารถและคุณวุฒิ การประเมินผลการศึกษาอกระบบมักจะ ประเมินในระยะสั้นๆ ประกาศนียบัตร หรือวุฒิบัตรที่ได้มีความหมายเพียงว่า ได้ผ่านการเรียนหรือ การฝึกอบรมในเรื่องใดมาเท่านั้น มิถือเป็นเรื่องที่สำคัญมากนัก เพราะมิได้กำหนดให้เห็นว่ามีความรู้ความสามารถอยู่ในระดับใดของมาตรฐานการเรียนในระบบปกติ (ยกเว้นการเรียนตาม หลักสูตรการศึกษาออกโรงเรียนสายสามัญ ซึ่งมีศักดิ์และสิทธิเท่ากับผู้เรียนตามหลักสูตรของ โรงเรียนภาคปกติทุกประการ)

4.9 การยืดหยุ่นของการจัด กิจกรรม และ โครงการต่างๆ ของการศึกษานอกระบบมีความยืดหยุ่นมากเพื่อให้การจัดสนองตอบความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่วนหลักสูตร เนื้อหา ระยะเวลา สถานที่ วิธีสอน และวิทยากรผู้สอนนั้น จะปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสมกับสภาพที่เป็นอยู่

5. รูปแบบการจัดการศึกษานอกโรงเรียนในปัจจุบัน

การจัดการศึกษานอกโรงเรียนในปัจจุบันจำแนกเป็นกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนได้ 6 ลักษณะดังนี้

5.1 การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต เป็นการจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมความรู้ความสามารถของบุคคลเพื่อให้สามารถจัดการกับตนเองและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้มีความสุขตามสภาพและความสงบสุขในสังคม การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต มีสาระดังนี้

- เป็นการพัฒนาทักษะพื้นฐานของบุคคล เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมของตนเองและแก้ไขปัญหาสังคมได้อย่างมีความสุข

- เป็นการเรียนรู้โดยบูรณาองค์ความรู้และกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ ในชีวิตประจำวันด้วยกัน

- เป็นการจัดการศึกษาในรูปแบบโครงการการศึกษานอกระบบและการศึกษาอัชยาศัยโดยมุ่งหมายที่จะเสริมสร้างความสามารถให้แก่บุคคลเพื่อมีทักษะชีวิตในการแก้ปัญหาเฉพาะด้านให้เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่และแต่ละประสบการณ์

5.2 การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถและทักษะในการประกอบอาชีพของบุคคลกลุ่มบุคคลซึ่งมีจุดมุ่งหมายในชีวิตที่แตกต่ากัน โดยมีสาระสำคัญดังนี้

- การเรียนรู้อาชีพแบบองค์รวมที่ประชาชน ครู กศน. และผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมกันจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชน

- การออกแบบการเรียนรู้งานอาชีพตามลักษณะของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ ในรูปแบบการฝึกทักษะอาชีพ การเข้าสู่อาชีพ การพัฒนาอาชีพ และการพัฒนาด้วยเทคโนโลยี

- การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงที่บูรณาการกับวิถีชีวิต โดยใช้วงจรกระบวนการคิด ทำ จำ แก้ปัญหาและพัฒนา

- การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพที่พัฒนาศักยภาพของบุคคลและชุมชนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตโดยส่งเสริมการรวมกลุ่มอาชีพ สร้างเครือข่ายอาชีพที่ระบบการแลกเปลี่ยน

เรียนรู้ความรู้ ประสบการณ์การทำอาชีพภายใต้วัฒนธรรมของชุมชน มีกลยุทธ์เพื่อการแข่งขันของชุมชน เป็นชุมชนที่ใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการและพัฒนาอาชีพ

5.3 การอบรมประชาชน เป็นการจัดการศึกษานอกโรงเรียน รูปแบบ วิธีการ ที่เหมาะสมและมีสาระหลักสูตรที่หลากหลายสอดคล้องกับ นโยบาย ปัญหา และความต้องการ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายมีความรู้และทักษะที่สามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตการทำงาน และการแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวัน สำหรับการอบรมประชาชนที่ กศน. ดำเนินการอยู่ในขณะนี้ เช่น การอบรมด้านอาชีพ ในลักษณะหลักสูตรกลุ่มพัฒนา ระยะเวลาไม่เกิน 30 ชั่วโมง หลักสูตรกลุ่มวิชาชีพระยะเวลาไม่เกิน 250 ชั่วโมง เป็นต้น

5.4 การศึกษาพื้นฐาน และการศึกษาเทียบเท่าการศึกษาพื้นฐาน เป็นการจัดการศึกษา สำหรับกลุ่มเป้าหมายนอกระบบโรงเรียนด้วยรูปแบบ วิธีการที่เหมาะสม และมีสาระหลักสูตรที่หลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายมีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำเนินชีวิตการทำงาน และการศึกษาต่อเนื่อง ก่อให้เกิดชีวิตที่มั่นคงและสามารถอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างมีความสุข สำหรับการจัดการศึกษาเทียบเท่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ประถม ม.ต้น ม.ปลาย ปวช.) ของการศึกษานอกโรงเรียน เป็นการจัดเพื่อขยายโอกาสทางการศึกษาและส่งเสริมให้ประชาชนที่พลาดโอกาส ทางการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองอย่างกว้างขวาง และต่อเนื่องเพื่อนำความรู้ไปปรับปรุงคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นหรือเพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อในระดับสูงต่อไปโดยกำหนดหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียน ไว้ดังนี้

5.4.1 หลักสูตรและวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

- 1) ระดับประถมศึกษา
- 2) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
- 3) ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

5.4.2 หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2545 (ปรับปรุง พ.ศ. 2546) สำหรับกลุ่มเป้าหมายที่อยู่นอกระบบโรงเรียน

5.5 การส่งเสริมการรู้หนังสือ เป็นการจัดการศึกษาเพื่อมุ่งส่งเสริมให้ประชาชนได้มีโอกาสเรียนรู้ภาษาไทย อ่านออก เขียนได้ และคิดเลขเป็น เพื่อใช้สื่อสารในชีวิตประจำวัน และใช้เป็นเครื่องมือแสวงหาความรู้ข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นในการดำรงชีวิต กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ผู้ใหญ่ที่ยังไม่รู้หนังสือ หรือรู้หนังสือแล้วแต่ลืม เนื่องจากไม่ได้ใช้เป็นประจำในรูปแบบการจัดการศึกษาเป็นการสอนรายคนและกลุ่ม

5.6 ห้องสมุดประชาชน ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (สรช.) ศูนย์วิทยาศาสตร์ ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา และศูนย์การศึกษาทางไกลไทยคม เป็นการจัดกิจกรรมการศึกษาโดยห้องสมุดประชาชน ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ศูนย์วิทยาศาสตร์ ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา และศูนย์การศึกษาทางไกลไทยคม ส่วนใหญ่เป็นการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ตามอัธยาศัย ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้ด้วยตนเองตามความสนใจ เช่น การจัดนิทรรศการ มุมความรู้ต่างๆ การผลิตสื่อและเผยแพร่แบบโปรยหว่าน การเผยแพร่ข่าวสารความรู้ผ่านทางวิทยุ โทรทัศน์ และอินเทอร์เน็ต เป็นต้น นอกจากนี้ยังอาจจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนได้ด้วย เช่น จัดค่าย จัดการศึกษาต่อเนื่อง ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลายทางไกล จัดการอบรม เป็นต้น

ดังนั้นจึงสรุปการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนในรูปแบบปัจจุบัน หมายถึงการจัดกิจกรรม การออกแบบกิจกรรม ออกแบบหลักสูตร รูปแบบการอบรมให้ความรู้ ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชนในชุมชน เพื่อเป็นการแก้ปัญหา ลดปัญหาและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนให้สามารถนำวุฒิการศึกษา และองค์ความรู้ไปปรับใช้กับการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข

6. แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนกับการจัดการศึกษานอกโรงเรียน

การมีส่วนร่วมของชุมชนนับว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญมากที่จะช่วยให้กิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างทั่วถึง ทำให้กิจกรรมเกิดประโยชน์ต่อกลุ่มเป้าหมายอย่างแท้จริง ทำให้กิจกรรมเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในชุมชน เพราะฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่าการมีส่วนร่วมของชุมชน มีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จของกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นอย่างมาก แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนมีดังต่อไปนี้

6.1 การจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยต้องยึดชุมชนเป็นตัวตั้ง (community base) เพราะชุมชนแต่ละชุมชนเป็นที่อยู่ของกลุ่มเป้าหมายต้องให้ชุมชนเกิดความรู้สึกว่าการศึกษานอกระบบเป็นของเขา ต้องให้เขารู้ว่าใครบ้างที่มีส่วนร่วมได้ และจะมาร่วมได้อย่างไร ให้รู้บทบาทของเขา

6.2 ผู้สมควรจะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในชุมชนได้แก่ พ่อแม่ ผู้ปกครอง องค์กรศาสนา สถานศึกษาในชุมชน สถานประกอบการ แหล่งเรียนรู้ต่างๆ หน่วยงานต่างๆ ที่ตั้งในท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น และบุคคลที่ชาวบ้านเคารพนับถือ ฯลฯ

6.3 ชุมชนควรเข้ามามีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมวิเคราะห์สภาพปัญหา ร่วมวางแผน ร่วมหาทุนและทรัพยากรต่างๆ ร่วมจัดกิจกรรม ร่วมเป็นวิทยากร ร่วมติดตาม ประเมินผลและร่วมรับผลที่เกิดขึ้นจากกิจกรรม

6.4 ควรส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนทุกคนมีส่วนร่วมอย่างทั่วถึง ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายผู้จัด หรือเป็นฝ่ายผู้รับบริการ มิใช่เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมได้เฉพาะคณะกรรมการหรือคนบางกลุ่ม ที่มีโอกาสมากกว่าเท่านั้น

6.5 การที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมนั้นอาจจะเป็นไปได้หลายลักษณะ เช่น ร่วมเป็นกรรมการฝ่ายต่างๆ หรือช่วยงานในภาระหน้าที่ต่างๆ กันออกไป

6.6 ควรมีการกำหนดบทบาทขององค์กรหลักๆ ในชุมชนให้ชัดเจน เช่น บ้าน วัด โรงเรียน ฯลฯ ในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษานอกระบบหรือส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตให้แก่ชุมชน

6.7 ควรมีนโยบายที่ชัดเจน จริงจังหรือออกเป็นกฎหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน เพราะเป็นเรื่องที่จำเป็นมาก และเพื่อทุกฝ่ายจะได้ร่วมมืออย่างจริงจัง

6.8 ให้ชุมชนร่วมดำเนินการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยทุกขั้นตอนจนสามารถเป็นผู้ดำเนินการเองได้ และดำเนินการอย่างต่อเนื่อง แม้หน่วยงานจะออกจากพื้นที่ไปแล้ว

6.9 ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้าใจถึงลักษณะการมีส่วนร่วมและประโยชน์ที่จะได้รับจากการมีส่วนร่วม ความจำเป็นที่ประชาชนต้องเข้าไปมีส่วนร่วม ต้องสร้างความตระหนัก ความเสียสละแก่ชุมชน

6.10 องค์กรบริหารส่วนตำบลควรเป็นหลักสำหรับการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สถานศึกษาควรเปิดกว้างสำหรับประชาชนในชุมชน ควรให้ประชาชนได้ร่วมให้ข้อคิด ความเห็นให้ข้อเสนอแนะด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การจัด โครงการเวทีชาวบ้าน เวทีประชาคมอำเภอทุกอำเภอต่อไป แล้วขยายลงไปถึงระดับตำบล เป็นต้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษางานวิจัยของผู้วิจัยในเรื่องที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการพัฒนาท้องถิ่นและการส่งเสริมการจัดการศึกษาในท้องถิ่นดังนี้

จุฑารัตน์ จินประชา (2539, หน้า 63) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนของผู้นำชุมชนในจังหวัดนครปฐม พบว่า ผู้นำชุมชนที่มีอายุต่างกัน มีส่วน

ร่วมในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนโดยรวมแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ สำหรับผู้นำชุมชนที่มีการศึกษาต่างๆ กัน จะมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนแตกต่างกัน

เฉลิมพล อภัยศรี (2546, หน้า 78) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขต อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ ผลการศึกษาวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขต อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ อยู่ในระดับปานกลาง แต่เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจัดกิจกรรมของโรงเรียนกับชุมชน และด้านการติดตามประเมินผลการดำเนินงาน และประชาสัมพันธ์ของโรงเรียนอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการวางแผนเกี่ยวกับการจัดการศึกษา ด้านการตัดสินใจในการบริหารและการจัดการศึกษา และด้านการระดมทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรอื่นๆ อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการศึกษา ขั้นพื้นฐานในแต่ละด้าน จำแนกตามวุฒิการศึกษา อาชีพเสริม ตำแหน่งภายในองค์การบริหารส่วนตำบล และประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า ไม่แตกต่างกัน

ปุ่นวัชร เขียวระยับ (2546, หน้า 122) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาความพร้อมและการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลตามความคิดเห็นของคณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดอ่างทอง ผลการศึกษาพบว่า ความพร้อมในการจัดการศึกษาตามความคิดเห็นของคณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล อยู่ในระดับปานกลาง การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามความคิดเห็นของคณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบลอยู่ในระดับปานกลางและความพร้อมในการจัดการศึกษาตามความคิดเห็นของคณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล ที่มีตำแหน่งต่างกัน มีส่วนร่วมต่างกันในการจัดการศึกษา

ประภาพรณ ไชยวงษ์ (2544, หน้า 1) ได้ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการศึกษาและการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนใหญ่จัดการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยมากกว่าการศึกษาในระบบ การศึกษาในระบบจัดก่อนประถมศึกษา การศึกษานอกระบบที่จัดมากที่สุดคือจัดอบรมด้านสิ่งแวดล้อม การศึกษาตามอัธยาศัยครอบคลุมการจัดศูนย์กีฬา นันทนาการ และที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน สำหรับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนใหญ่ร่วมจัดในระดับก่อนประถมและประถมศึกษา ทั้ง 3 รูปแบบคือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย และปัจจัยส่งเสริมและปัจจัยอุปสรรคในการจัดการศึกษา และการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา ปัจจัยส่งเสริมส่วนใหญ่ ได้แก่ สถานศึกษาเปิด โอกาสให้ องค์การบริหารส่วนตำบล มีส่วนร่วมจัดการศึกษา และความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้บริหารสถานศึกษากับ

องค์การบริหารส่วนตำบล ปัจจัยอุปสรรคคือประสบการณ์ในการจัดการศึกษาของสมาชิกสภา
องค์การบริหารส่วนตำบล ผู้บริหาร และบุคลากรของ องค์การบริหารส่วนตำบล นอกจากนี้ ภาวะ
ผู้นำ วิสัยทัศน์ทางการศึกษา และการเห็นความสำคัญของการศึกษาของผู้บริหาร องค์การบริหาร
ส่วนตำบล เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมและเป็นอุปสรรคต่อการจัด และการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา
ขององค์การบริหารส่วนตำบล

ผกาวัลี พัฒนกิจ (อ้างถึงใน สมัคร ชุนบุญ, 2551, หน้า 38) ได้ศึกษาเรื่อง ความพร้อม
ในการรับถ่ายโอนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา
ผลการวิจัยพบว่า ความพร้อมในการรับถ่ายโอนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ขององค์การบริหาร
ส่วนตำบลในจังหวัดสงขลา ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย โดยมีความพร้อมด้านการบริหาร
งบประมาณเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ด้านการบริหารทั่วไป ด้านบริหารบุคคล และด้านการ
บริหารวิชาการ ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบความพร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบล ในการรับ
ถ่ายโอน การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นรายด้าน จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง
ประสบการณ์การทำงาน ขนาดขององค์การบริหารส่วนตำบล และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ การ
กระจายอำนาจการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลที่มีเพศ
และตำแหน่งต่างกัน มีความพร้อม ในการรับถ่ายโอนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งในภาพรวม
และรายด้านไม่แตกต่างกัน

พิณสุดา สิริธรรังสี (อ้างถึงใน ปุณวัชร เจียรระยับ, 2546, หน้า 38) ได้ศึกษาเรื่อง องค์การ
ปกครองส่วนท้องถิ่นกับการจัดการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า การจัดการศึกษาขององค์การปกครอง
ส่วนท้องถิ่นยังขาดอิสระทั้งด้านแผนงาน และงานการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนการ
สอน การบริหารงานบุคคล การบริหารงบประมาณและการเงินยังมีไม่เพียงพอกับการบริหารท้อง
ยังคองต้องพึ่งพางบประมาณและรายจากส่วนกลาง รวมทั้งยังไม่มีอิสระในการจัดเก็บรายได้ที่ชัดเจน
มีความไม่เท่าเทียมกันในการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการศึกษา ระหว่างส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น
การจัดการศึกษายังขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน ไม่มีคณะกรรมการบริหารการศึกษาของ
ท้องถิ่นเป็นการเฉพาะ การบริหารและการตัดสินใจขึ้นอยู่กับคณะกรรมการบริหารส่วนท้องถิ่น
ผู้บริหารขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่ไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา จึงทำให้ขาด
การมีส่วนร่วมทั้งการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติและร่วมติดตามผล เกิดช่องว่าง
ระหว่างองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น โรงเรียน ประชาชน ทั้งที่ส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิด
กับประชาชนมากที่สุด

มาลินี ธิบรรมทรัพย์ (2544, หน้า 172) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วน
ตำบลในการบริหารการจัดการศึกษานอกโรงเรียนเพื่อพัฒนาอาชีพของชุมชน อำเภอบางคล้า

จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการศึกษาพบว่าระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษานอกโรงเรียน เพื่อพัฒนาอาชีพของชุมชน ส่วนใหญ่ความมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง โดยในภาพรวมในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 1.75 การมีส่วนร่วมในการวางแผนบริหารการศึกษานอกโรงเรียน เพื่อพัฒนาอาชีพของชุมชนมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 1.92 การมีส่วนร่วมดำเนินงานบริหารการศึกษานอกโรงเรียนเพื่อ พัฒนาอาชีพของชุมชนมีส่วนร่วมในระดับปานกลางมีค่าเฉลี่ย 1.68 และการมีส่วนร่วมติดตามและประเมินผลการบริหารการศึกษานอกโรงเรียน เพื่อพัฒนาอาชีพของชุมชนมีส่วนร่วมในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ย 1.64

มาลี วรวิทย์สุรวัฒนา (2546, หน้า 59) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของ กรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดแพร่ ผลการศึกษาพบว่า กรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดแพร่ มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน ในภาพรวมทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ากรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดแพร่ มีส่วนร่วมในด้านการปฏิบัติการ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการประเมินผล และด้านการตัดสินใจ เมื่อเปรียบเทียบกับ การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดแพร่ ของกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดแพร่ เป็นรายด้านจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นและความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนพบว่ากรรมการองค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดแพร่ ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษาและระยะเวลาในการอาศัยอยู่ในท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน ทั้งในภาพรวมและรายได้ไม่ต่างกัน

พุทธชาติ ทะลิ (2552, หน้า 94-95) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการจัดการเรียนการสอนการศึกษาต่อเนื่องของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดนครนายก ผลการศึกษาพบว่า ผู้นำชุมชนที่มีเพศและอายุต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนการศึกษาต่อเนื่องไม่แตกต่างกัน ส่วนผู้นำที่มีวุฒิการศึกษา รายได้ ตำแหน่ง และระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนการศึกษาต่อเนื่องแตกต่างกัน

รณชัย สุริหาร (2546, หน้า 22) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษาพบว่า ด้านสภาพปัจจุบัน ผู้บริหาร องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาด้านวิชาการ และด้านงบประมาณ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านการบริหารทั่วไป ผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง ด้านปัญหา ผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาด้าน

วิชาการ และด้านงบประมาณ ด้านบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ทั้ง 4 ด้าน

วิทวัส สุวรรณปักษ์ (อ้างถึงใน สมัคร ชุนบุญ, 2551, หน้า 41) ได้วิจัยเรื่อง บทบาทการส่งเสริมการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า บทบาทการส่งเสริมการจัดการศึกษาของ อบต. อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ส่วนใหญ่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ตามสถานภาพของ อบต. คือ จำนวนสมาชิก และรายได้ของ อบต. แต่แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญตามสถานภาพของสมาชิก อบต. คือ ระยะเวลาการเป็นสมาชิก และอาชีพของสมาชิก

วรรณวิไล วรวิภิมิต (2540, หน้า 117) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนภาคกลาง พบว่า กรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการศึกษาตาม อัยยาศัยสูงสุด รองลงมาคือ การศึกษาสาขาอาชีพ ส่วนกิจกรรมการจัดตั้งศูนย์การเรียนชุมชนจะต่ำสุดเนื่องจากกิจกรรมการศึกษาตามอัยยาศัยจะเป็นไปตามธรรมชาติ สอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชนในชุมชน และเป็นกิจกรรมที่มีมาเป็นระยะเวลายาวนานการจัดกิจกรรมไม่มีระบบที่ยุ่งยาก กรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลจึงมีส่วนร่วมสูงสุด สำหรับศูนย์การเรียนชุมชน เป็นกิจกรรมที่ต้องมีองค์ประกอบในการจัดตั้งหลายอย่าง เช่น มีสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์พร้อม จึงมีผลให้กรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่ำสุด

วารภรณ์ ภาตังใจจริง (2544, หน้า 89) ได้ศึกษา การศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ดำรงตำแหน่งในองค์การบริหารส่วนตำบลและเจ้าหน้าที่ฝ่ายจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ศึกษากรณี ตำบลเสม็ดเหนือ อำเภอ บางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง โดยเรื่องที่มีส่วนร่วมในระดับน้อย ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการวางแผนงานวิชาการ และการติดตามกำกับนิเทศงานวิชาการของครู การจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอน และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและส่งเสริมงานด้านวิชาการ เช่นการจัดกิจกรรมหลากหลายรูปแบบ

วีระเดช ไวทยะนิพิร์ (2545) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ในเขตอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อเปรียบเทียบเป็นรายด้านพบว่า มีส่วนร่วมในด้านการจัดกิจกรรมของโรงเรียนกับชุมชนมากที่สุด รองลงมาได้แก่ การ

ตัดสินใจในการบริหารและการจัดการศึกษา ในและมีส่วนร่วมด้านการวางแผนเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาในโรงเรียนน้อยที่สุด

สุกัญญา ภาคภูมิ (2547, หน้า 73) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครปฐม ผลการศึกษาพบว่า ในภาพรวมคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครปฐม มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับงานการศึกษานอกโรงเรียนอยู่ในระดับสูง องค์การบริหารส่วนตำบลมีส่วนร่วมในงานการศึกษาสายสามัญ งานกลุ่มสนใจ และงานการศึกษาตามอัธยาศัย อยู่ในระดับปานกลาง ในขณะที่มีส่วนร่วมระดับน้อยในงานฝึกอบรมวิชาชีพหลักสูตรระยะสั้น ความรู้ความเข้าใจในงานการศึกษานอกโรงเรียนและรายได้ของ องค์การบริหารส่วนตำบล ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนในทุกกิจกรรม ในขณะที่ปีที่จัดตั้งมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดฝึกอาชีพระยะสั้นและงานกลุ่มสนใจ ส่วนระดับชั้นของ องค์การบริหารส่วนตำบล มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสายสามัญและกลุ่มสนใจ และมากกว่าครึ่งหนึ่งของ องค์การบริหารส่วนตำบล ยังขาดความพร้อมในการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ส่วนปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ประกอบด้วยปัญหาด้านบุคลากร ประสิทธิภาพ รายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบล ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับงานการศึกษานอกโรงเรียน และระดับการศึกษาของบุคลากรตามลำดับ

สุนทร คำแวญญ (2545, หน้า 136) ได้ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นคณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ต่อการมีส่วนร่วมในงานการศึกษานอกโรงเรียนด้านการดำเนินงานศูนย์การเรียนชุมชน (สรช.) ในจังหวัดเพชรบุรี ผลการศึกษาพบว่า ระดับการศึกษามีผลต่อการมีส่วนร่วมในงานการศึกษานอกโรงเรียนด้านการดำเนินงานศูนย์การเรียนชุมชน ทั้งด้านการตัดสินใจ การดำเนินงาน การรับผลประโยชน์ และการประเมินผล โดยเฉพาะผู้ที่มีระดับการศึกษาสูง จะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อที่จะพัฒนาชุมชนในท้องถิ่นของตนเองให้มีคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น สำหรับตำแหน่งหน้าที่การปฏิบัติงานผู้ที่มีหน้าที่อยู่ในระดับผู้บริหารก็มีอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับการศึกษาทุกด้าน

สมัคร ชุนบุญ (2551, หน้า 64-65) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตกิ่งอำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ ผลการศึกษาพบว่า โดยรวมสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลบางเสาธงที่มีอายุสูงกว่า 50 ปี มีส่วนร่วมมากกว่ากลุ่มอื่น จำแนกตามเพศ โดยรวมเพศชายมีส่วนร่วมมากกว่าเพศหญิง จำแนกตามระยะเวลาดำรงตำแหน่ง โดยรวมสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลบางเสาธงที่มีระยะเวลาดำรงตำแหน่ง 4 สมัย มีส่วนร่วมมากกว่ากลุ่มอื่นๆ และจำแนกระดับการศึกษาโดยรวม

สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลบางเสาธงที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี มีส่วนร่วมมากกว่ากลุ่มอื่นๆ

สุวัฒน์ บุญลา (2545, หน้า 45) ได้ศึกษาเรื่อง ทักษะการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นในทัศนะของกลุ่มประชาสังคม : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลบางเสาธง อำเภอสตึก จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มประชาคมทุกกลุ่มเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วม โดยเห็นว่าการมีส่วนร่วมเป็นกลไกที่จะทำให้อำเภอประชาสังคมเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาท้องถิ่น และการเข้ามามีส่วนร่วมก่อให้เกิดประโยชน์ต่อกลุ่มองค์กรที่เข้าไปมีส่วนร่วมนั้น

อภิษฎา บุญสาม (2544, หน้า 31) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการศึกษา: ศึกษาเฉพาะกรณีกิ่งอำเภอสว่างวีระวงศ์ จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลกิ่งอำเภอสว่างวีระวงศ์ จังหวัดอุบลราชธานี มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับน้อย โดยพบว่า ด้านการบริหารทั่วไปมีค่าเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสูงที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านงบประมาณ ด้านวิชาการ และด้านการบริหารงานบุคคล ปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาคือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ของครอบครัว ความรู้ความเข้าใจในหน้าที่ด้านการจัดการศึกษา และประสบการณ์ในการอบรมสัมมนาด้านการจัดการศึกษา และปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ได้แก่ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่น และประสบการณ์ในการเป็นกรรมการโรงเรียน

อวยพร ศิริวรรณ (2537, หน้า 72) ได้ศึกษาเรื่อง ความร่วมมือในการทำงานการศึกษา นอกโรงเรียนระหว่างสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดราชบุรีกับชุมชน พบว่า ประชาชนให้ความร่วมมือบริจาควัสดุ ครุภัณฑ์ เพื่อการสร้างอาคารและสนับสนุนกิจกรรมนักเรียนมากที่สุด ร้อยละ 59.90 โดยงานการศึกษาสายสามัญมีผู้ให้ความร่วมมือน้อยที่สุด รองลงมาคืองานการศึกษาตามอัธยาศัย และงานการศึกษาสายอาชีพ มีผู้ให้ความร่วมมือน้อยที่สุด

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แสดงให้เห็นว่าบทบาทหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษา เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งในสภาพสังคมปัจจุบัน เพราะการส่งเสริมหรือจัดการศึกษาสำหรับประชาชนในชุมชนนั้นจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด แต่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวนมากยังมีข้อจำกัดทั้งในด้าน เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง ความพร้อม ความรู้ความเข้าใจ รวมทั้งปัจจัยส่วนบุคคลอื่นๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นตัวกำหนดบทบาทในการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ดังนั้นผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนในจังหวัดสมุทรปราการ เพราะผลการศึกษาครั้งนี้จะนำไปสู่การร่วมกันพัฒนาประชาชนในท้องถิ่นให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ และเกิดกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อรองรับการพัฒนาในท้องถิ่นสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี